

บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษากรณีอำเภอแม่สะเรียง
จังหวัดแม่ฮ่องสอน

The Role of Subdistrict Headman and Village Headman :
A Case Study of Mae Sariang District, Mae Hongson Province.

ทรัพย์ ศรีสอาด

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
คณะวิทยาการจัดการ
สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก
ปีการศึกษา 2562

บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษากรณีอำเภอแม่สะเรียง
จังหวัดแม่ฮ่องสอน

The Role of Subdistrict Headman and Village Headman :
A Case Study of Mae Sariang District, Maehongson Province.

ทรัพย์ ศรีสอาด

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
คณะวิทยาการจัดการ
สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก
ปีการศึกษา 2562

ชื่อเรื่อง บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ศึกษากรณีอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ผู้วิจัย นายทรัพย์ ศรีสอาด
ชื่อปริญญา รัฐศาสตรมหาบัณฑิต

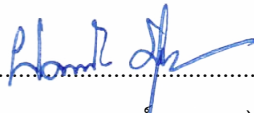
คณะกรรมการสอบ

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุจิตรา สามัคคีธรรม)

.....กรรมการ
(ดร.เบญจ พรพลธรรม)

.....กรรมการ
(ดร.สุชาติ ใจภักดี)

.....กรรมการ
(ดร.ปานูมาศ หมอสินธ์)

.....กรรมการและเลขานุการ
(ดร.ผกาภรณ์ บุสบง)

คณะวิทยาการจัดการ สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก อนุมัติให้รายงาน
การค้นคว้าอิสระฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

.....คณบดี
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีระ พันธุ์งาม)

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระเล่มนี้สำเร็จลงได้ ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลือเป็นอย่างดีจาก ดร.เบญจ พรพลธรรม อาจารย์ที่ปรึกษา และดร.สุชาติ ใจภักดี อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่กรุณาให้คำแนะนำ และตรวจแก้ไข ข้อบกพร่อง ด้วยความเอาใจใส่ตลอดมาตั้งแต่ต้นจนเสร็จเรียบร้อย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ไว้เป็นอย่างสูงและขอกราบขอบคุณคณาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลืออย่างดี

ขอขอบคุณ ดร.นพปฎล บุญพงษ์ ดร.ขำ แสงจันทร์ และดร.ประลอง ครุชน้อย ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความถูกต้องและความเที่ยงตรงในด้านเนื้อหาของแบบสอบถาม

ขอขอบคุณนายชาญณรงค์ บุตรเวียงพันธ์ ที่ได้อนุเคราะห์การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์

ขอขอบคุณกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และเจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทั้ง 7 ตำบล 77 หมู่บ้าน ที่ได้กรุณาตอบแบบสอบถามเพื่อการศึกษาอิสระครั้งนี้ ขอขอบคุณบิดา มารดา ครูอาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิทยาการ วางรากฐานแก่ผู้วิจัย และท่านอื่นๆ ที่ไม่ได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ได้กรุณาให้ความร่วมมือ และข้อเสนอแนะในการทำการค้นคว้าอิสระครั้งนี้

นายทรัพย์ ศรีสอาด

ชื่อเรื่อง	: บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษากรณีอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ผู้วิจัย	: นายทรัพย์ ศรีสอาด
ชื่อปริญญา	: รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา	: ดร.เบญจ์ พรพลธรรม
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	: ดร.สุชาติ ใจภักดี
ปีที่สำเร็จการศึกษา	: 2562
สถาบัน	: สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน และบทบาทที่คาดหวัง ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 แก้ไขเพิ่มเติม และกฎหมายอื่น และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ระหว่างบทบาทที่คาดหวัง กับบทบาทที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน ประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำนวน 380 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา ค่าแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการทะเบียนต่างๆ ด้านนโยบายเร่งด่วนอื่นๆ ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ตามลำดับ บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่คาดหวัง อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านนโยบายเร่งด่วนอื่นๆ ด้านการทะเบียนต่างๆ ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ตามลำดับ

ผลการทดสอบสมมติฐาน บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันและบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่คาดหวัง พบว่า มีความแตกต่างกัน

คำสำคัญ : บทบาทของกำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน, แม่สะเรียง, แม่ฮ่องสอน

Title : The Role of Village Headman : A Case Study of Mae Sariang District, Mae Hongson Province.

Author : Mr.Sap Srisaad

Degree : Master of Political Science

Advisor : Dr.Ben Pornpoltam

Co-Advisor : Dr.Suchart Jaipukdee

Graduated Year : 2019

Institute : Pacific Institute of Management Science

Abstract

The research objectives were to study the role of the village headman in currently practiced and the role that public expectations according to the Local Administrative Characteristics Act, B.E. 2457, amended and other laws and to compare the role of the village headman in public expectations with currently practiced. The population and sample of 380 people. which the research tool of a questionnaire by using Descriptive statistics, Frequency Distribution, Percentage, Mean, Standard Deviation for analyzed data.

The research result found that the role of the village headman in currently practiced was moderate level, considering each aspect, all aspects were moderate level, namely Governing and maintaining order, Registry, Urgent policy, Civil defense, Conservation of natural resources and the environment, and Development and promotion, respectively. Furthermore, the role of the village headman in public expectations was high level, considering each aspect, all aspects were high level, namely Governing and maintaining order, Urgent policy, Registry, Civil defense, Conservation of natural resources and the environment, and Development and promotion, respectively. In addition, the hypothesis test results in the role of the village headman in currently practiced and the role that public expectations were found to be different.

Keywords : The Role of Village Headman, Mae Sariang , Mae Hongson

สารบัญ

หน้า

กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อ	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	จ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามการวิจัย	2
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
1.4 สมมติฐานการวิจัย	3
1.5 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	3
1.6 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.8 นิยามศัพท์	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	6
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	22
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	26
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	26
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	23
3.3 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวิจัย	27
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	27
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	28

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	29
4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	29
4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	29
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและขอเสนอแนะ	40
5.1 สรุปผลการวิจัย	40
5.2 อภิปรายผล	45
5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้	47
5.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	47
บรรณานุกรม	48
ภาคผนวก	50
ภาคผนวก ก : แบบสอบถามในการวิจัย	51
ภาคผนวก ข : รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือในการวิจัย	55
ประวัติผู้วิจัย	57

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
ตารางที่ 1	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	30
ตารางที่ 2	บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันและบทบาทที่ประชาชนคาดหวัง ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย	31
ตารางที่ 3	บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันและบทบาทที่ประชาชนคาดหวัง ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ	32
ตารางที่ 4	บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันและบทบาทที่ประชาชนคาดหวัง ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	33
ตารางที่ 5	บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันและบทบาทที่ประชาชนคาดหวัง ด้านการทะเบียน	35
ตารางที่ 6	บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันและบทบาทที่ประชาชนคาดหวัง ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน	36
ตารางที่ 7	บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันและบทบาทที่ประชาชนคาดหวัง ด้านนโยบายเร่งด่วนอื่นๆ	37
ตารางที่ 8	บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันและบทบาทที่ประชาชนคาดหวัง	38

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	3

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กำนัน ผู้ใหญ่บ้านถือเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันการเมือง การปกครอง ซึ่งได้ถือกำเนิดและมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 โดยกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในเขตตำบลและหมู่บ้าน ที่เรียกกันว่า “การปกครองท้องที่” กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงมีฐานะเป็นผู้แทนของรัฐที่ปฏิบัติงานใกล้ชิดกับประชาชนในท้องที่ ช่วยในเรื่องการประสานงาน การประชุมลูกบ้าน การแจ้งข่าวสาร ของทางราชการให้ลูกบ้านรับทราบ และดูแลความสุขทุกข์ของลูกบ้านในด้านต่างๆ ดังนั้นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จึงมีสถานะที่เป็นทั้งผู้แทนประชาชนและเป็นผู้นำของชุมชน (ชาญชัย จิตรเหล่าอาภรณ์, 2547)

กล่าวคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านสวมบทบาทสองด้านพร้อมกัน คือ กิ่งข้าราชการประจำและกิ่งข้าราชการการเมืองในระดับท้องถิ่น โดยกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเปรียบเสมือนกลไกที่สำคัญของการปกครองในส่วนท้องถิ่น และเป็นตัวแทนของกระทรวงมหาดไทยในการเป็นผู้นำตำบล หมู่บ้านที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้ช่วยเหลือทางราชการในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชนในตำบล หมู่บ้าน ประสานประชาชนในพื้นที่ นำแนวนโยบายของรัฐกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ มาปฏิบัติในพื้นที่ และเป็นผู้แทนประชาชนในตำบล หมู่บ้านในการติดต่อกับภาคส่วนต่างๆ รวมทั้งประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชนหรือภาคธุรกิจ เอกชนร่วมกันพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนในตำบล หมู่บ้านมีความอยู่ดีกินดี และชุมชนมีความสงบสุข (สุริยะ วิริยะสวัสดิ์, 2552)

อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันนี้การบริหารและการปกครองท้องที่ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก และมีผลกระทบต่อบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สืบเนื่องมาจากการตราพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 ซึ่งกำหนดให้มีการจัดตั้งองค์การปกครองท้องถิ่นรูปแบบใหม่ อันได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ขึ้นทั่วประเทศ และการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 ส่งผลให้มีการยกฐานะสุขาภิบาลเดิมขึ้นเป็นเทศบาลตำบล มีการกำหนดแผนงานและขั้นตอนให้มีกระจายอำนาจและถ่ายโอนงานให้เทศบาล และให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นชั้นล่าง นอกเหนือจากการขยายบทบาทอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นชั้นบนด้วย มากไปกว่านั้นการปฏิรูประบบราชการ การจัดกลุ่มภารกิจของกระทรวงและกรมต่างๆ ใหม่ และการจัดระบบการบริหารงานภาครัฐแบบใหม่ที่มีเป้าหมายในการบริหารงานโดยเน้นประสิทธิภาพ ประสิทธิผล มีการประเมินผล

งานโดยมีเกณฑ์วัด รวมทั้งมีระบบการงบประมาณและการตรวจสอบการใช้งบประมาณที่แตกต่างไปจากเดิม ทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านผู้ไม่ได้อยู่ในฐานะเป็นข้าราชการเต็มตัวและไม่ได้เป็นพนักงานขององค์กรปกครองท้องถิ่นอยู่ในสถานะที่ไม่ชัดเจนแน่นอน เพราะการประเมินประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้วยเกณฑ์ของระบบการบริหารราชการรัฐแบบใหม่กระทำได้ยาก และอาจไม่มีความเป็นธรรมแก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ, 2546)

กล่าวได้ว่า บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านภายหลังปี พ.ศ. 2540 มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งทางสถานะทางกฎหมาย และบทบาทในฐานะการเป็นตัวแทนของรัฐ และการเป็นผู้นำของชุมชน ซึ่งเห็นได้ชัดแจ้งว่าหลังจากกระแสการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีแนวโน้มที่จะลดลงในขณะที่ยังคงการบริหารส่วนตำบลกลับมีอำนาจในการบริหารงานอย่างเต็มที่ในระดับตำบล แทนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีอีกหลายบทบาทที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันยังไม่สามารถกระทำการแทนหน้าที่ต่างๆ ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้ทั้งหมด

การวิจัยครั้งนี้จึงต้องการศึกษาว่า การปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันกับความคาดหวังของบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในความคิดเห็นของประชาชนที่กำหนดไว้ตามกฎหมายลักษณะปกครองท้องถิ่น และกฎหมายอื่นๆ ได้แก่ ด้านการปกครอง และรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการทะเบียนต่างๆ ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน และด้านนโยบายเร่งด่วนอื่นๆ ว่าปฏิบัติได้จริงมากน้อยเพียงใด เพื่อจักได้ตรงตามความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการปรับเปลี่ยนบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้เหมาะสมในอนาคต

1.2 คำถามการวิจัย

การวิจัย เรื่อง บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษากรณีอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีคำถามที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ดังนี้

บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันและบทบาทที่คาดหวัง ในความคิดเห็นของประชาชนเขตพื้นที่อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัย เรื่อง บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษากรณีอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อให้ศึกษาบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน และบทบาทที่

คาดหวัง ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 แก้ไขเพิ่มเติม และกฎหมายอื่น

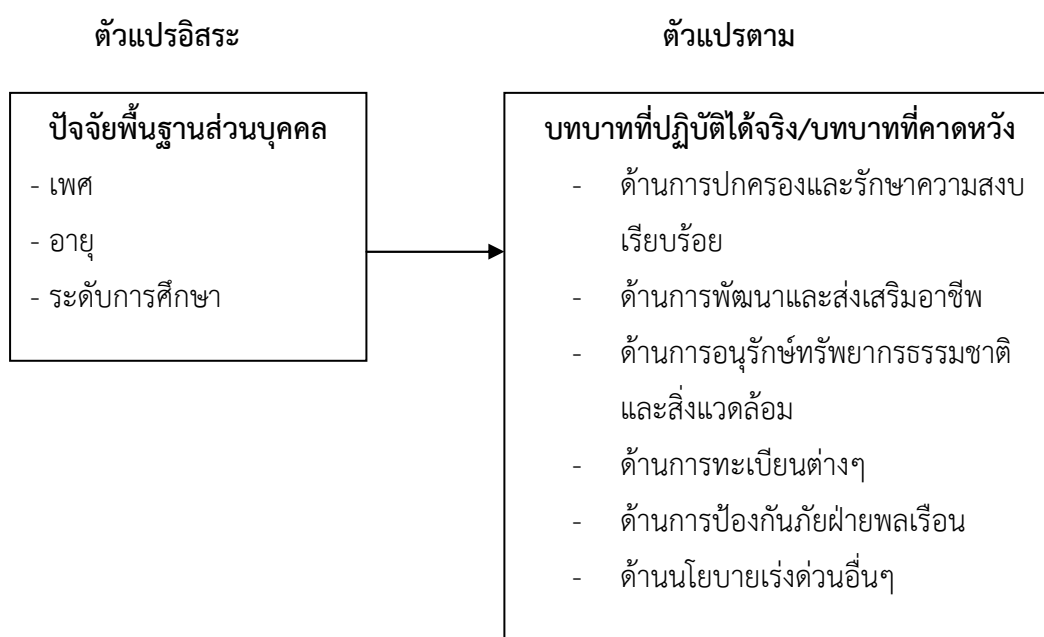
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ระหว่างบทบาทที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน กับ บทบาทที่คาดหวัง

1.4 สมมติฐานการวิจัย

เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานของการวิจัย ดังนี้ บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันกับบทบาทที่คาดหวัง แตกต่างกัน

1.5 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา เรื่อง บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษากรณีอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

1.5.1 ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ บทบาทที่ปฏิบัติได้จริงและที่คาดหวัง

1.6 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัย เรื่อง บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษากรณีอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1.6.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

เป็นการศึกษาบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่คาดหวังของ ประชาชนและศึกษาบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 แก้ไขเพิ่มเติม และกฎหมายอื่นๆ ได้แก่ ด้านการปกครอง และรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการทะเบียนต่างๆ ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน และด้านนโยบายเร่งด่วนอื่นๆ ตลอดจนศึกษาข้อเสนอแนะในการปรับปรุงบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน

1.6.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้ ได้แก่ ประชากร ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทั้ง 7 ตำบล 77 หมู่บ้าน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 380 คน

1.6.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 5 เดือน ตั้งแต่ เดือน มีนาคม ถึงเดือนกรกฎาคม 2562

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัย เรื่อง บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษากรณีอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในครั้งนี้เพื่อ

1. ทราบถึงบทบาทหน้าที่ที่มีอยู่จริงและปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
2. ทราบถึงความคาดหวังในบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านของประชาชน
3. เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้เหมาะสมกับความต้องการของประชาชน ตามสภาพแวดล้อมและสังคมที่เปลี่ยนไป

1.8 นิยามศัพท์

ในการวิจัย เรื่อง บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษากรณีอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยได้ให้นิยามศัพท์ที่ใช้เฉพาะการศึกษาครั้งนี้ ดังนี้

1. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หมายถึง ตำแหน่งปกครองท้องถิ่นในเขตตำบลหรือหมู่บ้าน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติที่ได้รับการเลือกจากประชาชน ให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวตามหลักเกณฑ์วิธีการที่กำหนดในกฎหมายการปกครองท้องถิ่น

2. บทบาทที่คาดหวัง หมายถึง ความคาดหวังของประชาชนต่อบทบาทการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และกฎหมายอื่นๆ ที่กำหนดอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านไว้ ได้แก่ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการทะเบียนต่างๆ ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน และด้านนโยบายเร่งด่วนอื่นๆ ที่กำนันผู้ใหญ่บ้านควรปฏิบัติ

3. บทบาทที่ปฏิบัติได้จริง หมายถึง บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในความคิดเห็นของประชาชน ตาม พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงปัจจุบัน รวมทั้ง กฎหมายอื่นๆ ที่กำหนดอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไว้ ได้แก่ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการทะเบียนต่าง ๆ ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน และด้านนโยบายเร่งด่วนและอื่นๆ ที่ปฏิบัติได้จริง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษากรณีอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับความคาดหวัง
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ
- 2.4 บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับความคาดหวัง

1) ความหมายของความคาดหวัง

สุขเกษม ธรรมประกอบ (2536) ได้กล่าวไว้ว่า พจนานุกรมของเวบสเตอร์ (Webster's) ได้ให้ความหมายของความคาดหวัง หมายถึง สิ่งที่เกิดเอาไวล่วงหน้า เหตุผลที่คาดเอาไว้ในบางเรื่อง

สำราญ เหลืองวิลาวัลย์ (2545) ได้กล่าวไว้ว่า พจนานุกรมของออกซ์ฟอร์ด ได้ให้ความหมายของความคาดหวัง หมายถึง การคอยสิ่งที่คาดหวังจะมีขึ้น สิ่งนอกเหนือขึ้นไป สิ่งที่คาดคิดไว้ สิ่งที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

สาธิต สื่อประเสริฐสุข (2544) ได้ให้ความหมายของความคาดหวัง หมายถึง การคาดคะเนหรือมุ่งหวังของบุคคลที่มีต่อคนอื่นในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ตนปรารถนา โดยขึ้นอยู่กับประสบการณ์การกระทำและอนาคต เพราะพฤติกรรม ของบุคคลที่แสดงออกในปัจจุบันย่อมคาดหวังผลในอนาคต

สาธิต สื่อประเสริฐสุข (2544) ได้กล่าวไว้ว่า แอนดริว (Andrew) ได้ให้ความหมายของความคาดหวัง หมายถึง การที่คนมีพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งนั้น ถ้ากล่าวถึงสาเหตุของแต่ละบุคคลก็เพราะว่าบุคคลมีความคาดหวัง

เต็มดวง เจริญสุข (2532) ได้ให้ความหมายของความคาดหวัง หมายถึง ความคิด ความรู้สึก ความต้องการ หรือความมุ่งหวังของบุคคลที่มีต่อบางอย่าง ซึ่งจะเป็นบุคคล เหตุการณ์ การกระทำ เป็นการคิดไว้ล่วงหน้า และความคาดหวังจะเป็นไปตามประสบการณ์ของบุคคล

พินดา คำยู่ (2538) ได้ให้ความหมายของความคาดหวัง หมายถึง ความต้องการ ความรู้สึก หรือความคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณของบุคคลในการคาดคะเน หรือคาดการณ์ล่วงหน้าถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่ตั้งถามว่าควรจะมี ควรจะเป็นหรือควรจะเป็นเกิดในอนาคตตามความเหมาะสมกับสถานการณ์และความคาดหวังที่จะถูกต้องมาน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

จากความหมายของความคาดหวังข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ความคาดหวัง เป็นความต้องการ ความรู้สึก หรือความคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณของบุคคลที่คาดการณ์ล่วงหน้าถึงสิ่งหนึ่งสิ่งใดว่าควรจะมี ควรจะเป็น หรือควรจะเป็นเกิดในสิ่งที่ดี ที่ถูกต้องหรือไม่ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

2) ทฤษฎีแห่งการคาดหวัง

นักจิตวิทยาในยุคปัจจุบันที่อยู่ในกลุ่มปัญญานิยมมีความเชื่ออย่างหนักแน่นว่า มนุษย์เป็นสัตว์โลกที่ใช้ปัญญาหรือความคิดในการตัดสินใจว่าจะกระทำพฤติกรรมอย่างไรอย่างหนึ่ง เพื่อที่จะนำไปสู่เป้าหมายที่สนองความต้องการของตนเองด้วยความเชื่อเช่นนี้จึงเกิดมีฐานคติ (assumptions) 3 ประการ ดังนี้ (สันฐาน ใจเอื้อ, 2538)

1. พฤติกรรมของมนุษย์ ถูกกำหนดขึ้นโดยผลรวมของแรงผลักดันภายในตัวของเขาเอง และแรงผลักดันจากสิ่งแวดล้อม
2. มนุษย์แต่ละคนมีความต้องการ ความปรารถนา และเป้าหมายที่แตกต่างกัน
3. บุคคลตัดสินใจที่จะทำพฤติกรรมโดยเลือกจากพฤติกรรมหลายอย่าง สิ่งที่เป็นข้อมูล ให้เลือก ได้แก่ ความคาดหวังในค่าของผลลัพธ์ที่ได้รับภายหลังจากการแสดงพฤติกรรมนั้นไปแล้ว

จากฐานคติดังกล่าว นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ซึ่งได้นำโดย วรูม (Vroom) ลอร์เลอร์ (Lawler) และพอร์เตอร์ (Porter) จึงได้เสนอทฤษฎีซึ่งมีศัพท์วิชาการที่จะต้องทำความเข้าใจ ดังนี้

การคาดหวังในความพยายาม การกระทำ (Effort-Performance Expectancy) หมายถึง การที่บุคลากรหวังไว้ล่วงหน้า ว่าถ้าหากตนเองลงมือแสดงพฤติกรรมอย่างเต็มที่ที่สุดความสามารถแล้ว จะมีโอกาส หรือความน่าจะเป็นสูงมากหรือน้อยเพียงใดที่จะกระทำสิ่งนั้นได้สำเร็จ กล่าวได้ง่ายก็คือ บุคคลจะขังใจว่าพฤติกรรมที่จะต้องทำนั้นมันยากเกินกำลังความสามารถของตนหรือไม่ ก่อนที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นออกไป เช่น ถ้าผู้บริหารคนหนึ่งมีความต้องการที่จะซื้อเครื่องเสียงที่มีราคาแพง ผู้บริโภคคนนั้นอาจแสดงพฤติกรรมหรือกระทำการแสวงหาข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับคุณสมบัติต่างๆ หรือราคาของผลิตภัณฑ์เพื่อนำมาเปรียบเทียบก่อนการตัดสินใจซื้อ เขาอาจคิดว่าโอกาสหรือความน่าจะเป็นในการแสวงหาข้อมูลนั้นยากเกินความสามารถของเขาหรือไม่ และเขาจะทำได้สำเร็จมากน้อยเพียงไร ถ้าหากเขาไม่สามารถแสวงหาข้อมูลดังกล่าวได้ก็อาจทำให้เกิดความล้มเหลวที่จะซื้อสินค้านั้นได้

การคาดหวังในการกระทำ-ผลกรรม (Performance Outcome Expectancy) หมายถึง การที่บุคคลคาดหวังไว้ล่วงหน้าก่อนที่จะแสดงพฤติกรรมว่าถ้าหากเขาจะกระทำพฤติกรรมนั้นแล้วเขา จะได้ผลลัพธ์ที่จะเป็นผลดีหรือผลเสียอย่างไรต่อตัวเขา ตัวอย่างเช่น ผู้บริโภคคนหนึ่งตัดสินใจซื้อ เครื่องคอมพิวเตอร์ เขาก็จะคาดหวังเอาไว้ล่วงหน้าว่าตนเองจะได้รับผลลัพธ์ที่เป็นผลดีหรือผลเสีย อย่างไรก็ตาม อาจเห็นว่าจะได้รับความสะดวกและประหยัดค่าใช้จ่ายในเรื่องงานพิมพ์เอกสารใน ระยะยาว หรืออาจจะเกิดการใช้เวลาว่างที่ไม่เป็นประโยชน์ เช่น เล่นเกมส์ หรือใช้ talk มากเกินไป เป็นต้น จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่าแต่ละพฤติกรรมที่จะแสดงนั้นอาจนำไปสู่ผลลัพธ์หลายอย่างที่ แตกต่างกันไป

ค่าของผลกรรม (Valence) หมายถึง คุณค่าหรือความต้องการที่ผลกรรมมีให้แก่บุคคลที่ จะต้องแสดงพฤติกรรมออกไปเพื่อให้ได้มาซึ่งผลกรรมนั้น แต่ละบุคคลมีการรับรู้ที่แตกต่างกันต่อ ผลกรรมเดียวกัน เช่น ผู้บริโภคบางคนคิดว่า การซื้อหรือมีรถยนต์เป็นเครื่องแสดงฐานะทางสังคม อย่างหนึ่ง ดังนั้น จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมเดียวกันแต่บุคคลต่างกันก็อาจทำให้เกิดการรับรู้ถึงผลกรรมที่ แตกต่างกันไป

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

1) ความหมายของบทบาท

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525, 453) ได้ให้ความหมายของบทบาท หมายถึง การกระทำหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู บทบาทจึงเป็นการปฏิบัติหน้าที่ หรือการแสดงออกตามความคิดหรือคาดหวังเมื่ออยู่ภายใต้สถานการณ์ทางสังคม

ไพบูลย์ ช่างเรียน (2516, 27) ได้กล่าวไว้ว่า บทบาทโดยทั่วไปพิจารณาจากความหมายไว้ 2 นัย คือ นัยแรกพิจารณาโครงสร้างสังคม บทบาท หมายถึง ตำแหน่งทางสังคมที่มีชื่อเรียกต่างๆ ซึ่ง แสดงโดยคุณสมบัติ และกิจกรรมของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้น อีกนัยหนึ่งพิจารณาในด้านการแสดง บทบาทหรือการปะทะสังสรรค์ทางสังคม บทบาทจึงหมายถึงผลสืบเนื่องที่มีแบบปะทะ สังสรรค์นั้น

สุพัตรา สุภาพ (2522, 58) ได้ให้ความหมายของบทบาท หมายถึง การปฏิบัติตามสิทธิ และ หน้าที่ตามสถานภาพ (ตำแหน่ง) เช่น เป็นครู บทบาทคือ อบรมสั่งสอนนักเรียนให้เป็นคนดี

อุทัย หิรัญโต (2519, 120) ได้ให้ความหมายของบทบาท หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่หรือ การแสดงออกของคนที่คนอื่นคาดหวังว่าเขาจะกระทำอยู่ภายใต้สถานการณ์ทางสังคมอย่าง หนึ่ง การที่ประชาชนคาดหวังหรือหวังให้เขากระทำอย่างนั้นก็คือเอาฐานะและหน้าที่ทางสังคมของ เขาเป็นมูลฐาน

จากความหมายของบทบาทข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า บทบาท หมายถึง การปฏิบัติตาม หน้าที่หรือ การแสดงออกหรือการแสดงพฤติกรรมของคน ตามความคิดของตนเองและตามผู้อื่น

คาดหวังให้เหมาะสมกับตำแหน่งทางสังคม อันเกิดจากการเรียนรู้และเกิดจากกระบวนการจัดระเบียบทางสังคม และสถานการณ์ทางสังคม

2) ลักษณะของบทบาท

เบอร์โล (Berlo 1966, 153) ได้แบ่งลักษณะของบทบาทออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. บทบาทที่ถูกกำหนดไว้ (Role Prescriptions) คือ บทบาทที่กำหนดไว้เป็นระเบียบอย่างชัดเจนว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้นจะต้องทำอะไรบ้าง

2. บทบาทที่กระทำจริง (Role Descriptions) คือ บทบาทที่บุคคลได้กระทำจริงเมื่ออยู่ในบทบาทนั้นๆ

3. บทบาทที่ถูกคาดหวัง (Role Expectations) คือ บทบาทที่ถูกคาดหวังโดยผู้อื่นว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้นๆ ควรจะกระทำอย่างไร

ทิตยา สุวรรณชฎ (2527, 43) ได้สรุปฐานะตำแหน่งและบทบาทของบุคคลทางสังคมไว้ดังนี้ คือ

1. มีฐานะตำแหน่งอยู่จริงในทุกสังคม และมีอยู่ก่อนตัวคนจะเข้าไปครอง
2. มีบทบาทที่ควรจะเป็นประจำอยู่ในแต่ละตำแหน่ง
3. วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีในสังคมนั้นๆ เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในการกำหนดฐานะตำแหน่งและบทบาทที่ควรจะเป็น

4. การที่คนเราจะทราบถึงฐานะตำแหน่งและบทบาทนั้นได้มาจากสังคมกรรม (socialization) ในสังคมนั้นๆ

5. บทบาทที่ควรจะเป็นนั้นไม่แน่นอนเสมอว่าจะเหมือนกับพฤติกรรมจริงของคนที่ครองตำแหน่งนั้น เพราะพฤติกรรมจริงๆ นั้น เป็นผลของปฏิกิริยาของคนที่ครองฐานะตำแหน่งที่มีต่อบทบาทที่ควรจะเป็นกับบุคลิกภาพของตนเอง บุคลิกภาพของผู้ที่เข้ามาร่วมในพฤติกรรมและเครื่องกระตุ้น (Stimulus) ที่มีอยู่ในเวลาและสถานที่ที่เกิดการติดต่อทางสังคม

ในสังคมมนุษย์ทุกคนกำลังแสดงบทบาทอยู่ตลอดเวลา เช่น บางคนแสดงบทบาทเป็นพ่อแม่ ครู และบทบาทอื่นๆ อีกมากมาย เป็นการแสดงพฤติกรรมของบทบาทที่แตกต่างกันตามตำแหน่งที่แตกต่างกัน

3) องค์ประกอบของบทบาท

พัชนี วรกวิน (2522, 36) ได้กล่าวไว้ว่า บทบาทที่มีผลต่อพฤติกรรมจะมีองค์ประกอบอยู่ 3 ลักษณะ คือ

1. ส่วนประกอบที่เป็นไปตามกฎหมายและข้อบังคับที่ปรากฏอยู่อย่างชัดเจน (Pivotal Attributes) ได้แก่ ส่วนของบทบาทที่กฎหมายและข้อบังคับกำหนดให้กระทำหรือปฏิบัติ ถ้าบุคคลที่สวมบทบาทตามตำแหน่งไม่ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่ปรากฏอย่างชัดเจน ก็ถือว่า

บุคคลนั้นไม่ได้แสดงบทบาทในตำแหน่งนั้น

2. ส่วนประกอบที่ส่งเสริมบทบาท (Peripheral Attributes) ได้แก่ บทบาทที่แม้จะขาดหายไปหรือไม่ได้แสดงบทบาทนี้ก็ไม่ทำให้บทบาทที่ต้องการแสดงผิดไป

3. ส่วนประกอบที่มีผลสำคัญต่อบทบาทและจะขาดมิได้ (Required Attributes) ได้แก่ ส่วนของบทบาทที่สำคัญ ถ้าขาดส่วนนี้แล้วจะทำให้บทบาทของตำแหน่งผิดไป

ความคาดหวังในบทบาทเป็นเรื่องของการที่สมาชิกกลุ่มโดยทั่วไปรับรู้หรือตั้งความหวังว่าบุคคลที่ครอบครองสถานภาพควรจะทำอะไรมีแรงจูงใจ ความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยมอย่างไร เช่น คนที่อยู่ในสถานภาพครู ควรจะทำตัวเป็นตัวอย่างแก่นักเรียน ควรมีความต้องการที่จะปรับปรุงการเรียนการสอน ควรมีความเชื่อในวิชาความรู้ของตนเอง ควรมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพ และควรมีค่านิยมที่มีความเมตตาปราณีต่อเด็กนักเรียนทุกคน เป็นต้น จะเห็นได้ว่าความคาดหวังในบทบาทของสถานภาพครูเพียงสถานเดียว ได้รวบรวมตัวแปรที่มาจากของหลายตัว ในสังคมทั่วไปความคาดหวังในบทบาทมักจะไม่ได้เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่เป็นสิ่งที่อยู่ในความคิดคำนึงถึงมากกว่าการที่บุคคลจะรับรู้ว่าจะตัวเองควรแสดงบทบาทอย่างไรนั้น บุคคลก็รับรู้มาจากความคาดหวังที่สมาชิกอื่นมีต่อเขา เช่น ผู้ที่ครอบครองสถานภาพผู้นำจะต้องเรียนรู้ว่าสมาชิกกลุ่มที่เขาเป็นผู้นำมีความคาดหวังในบทบาทของผู้นำอย่างไร ผนวกกับการรับรู้บทบาทผู้นำในความคิดของเขาเองแล้วจึงแสดงบทบาทตามที่ควรจะเป็น ถ้าบทบาทที่แสดงออกมาสอดคล้องกับความคาดหวังของคนส่วนใหญ่เขาก็จะได้รับความชอบ แต่ถ้าขัดกับความคาดหวังของคนส่วนใหญ่เขาก็จะไม่ได้รับการสนับสนุนอีก

ซาร์บิน และ ออลเลย์ (Sarbin & Alley, n.d. อ้างใน สิทธิโชค วรรณสันติกุล, 2525, 161-162) ได้อธิบายความคาดหวังในบทบาทว่าประกอบด้วยสิทธิและหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งในสังคมใน การที่จะมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคมนั้น ซึ่งบุคคลต่างๆ ในสังคมช่วยกันสะสมเรื่อยมาเป็น เวลานาน เช่น ผู้ดำรงตำแหน่งอธิการบดีของมหาวิทยาลัย จะต้องแสดงบทบาทไปตามสิทธิและ อำนาจหน้าที่ที่ตนมีอยู่ โดยคนที่มาดำรงตำแหน่งที่หลังก็จะเรียนรู้บทบาทจากคนก่อน ทุกคนก็จะมี ส่วนร่วมในการเพิ่มเติมบทบาทไปที่ละน้อย เมื่อเวลาผ่านไปนานเข้าบทบาทของตำแหน่งอธิการบดีก็ จะสมบูรณ์มากขึ้น และเป็นที่ยึดมั่นมากขึ้นแก่บุคคลทั่วไปทำให้บุคคลทั่วไปเกิดความคาดหวังว่าใครก็ตามที่มาครอบครองตำแหน่งนี้ควรจะทำตัวหรือแสดงบทบาทตามที่คนเหล่านั้นรับรู้กันมา ดังนั้น ความคาดหวังในบทบาทจึงได้มาจากการสะสมความรู้ ความคิด ความเชื่อมั่นที่มีติดต่อกันมาเป็น เวลานาน ซึ่งจะทำหน้าที่เป็นแนวทางแก่ผู้ดำรงตำแหน่งต่างๆ ทางสังคมว่าตนเองควรจะแสดง บทบาทอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับสถานภาพของผู้ดำรงตำแหน่งนั้น

จากความหมาย แนวคิด ลักษณะและองค์ประกอบของบทบาท หากนำประเด็นดังกล่าวมาพิจารณาถึงบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะที่ดำรงตำแหน่งเป็นตัวแทนของประชาชนและเป็นตัวแทนของทางราชการ มีประเด็นที่น่าจะนำมาพิจารณา 2 ประการ คือ

1. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ตามสถานภาพและตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่มากน้อยเพียงใด
2. บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่ได้กระทำจริงอยู่ตามกฎหมายกับบทบาทที่ประชาชนคาดหวังหรือบทบาทที่ควรจะเป็นในอนาคตสอดคล้องกันหรือไม่

ซึ่งประเด็นปัญหาทั้งสองประการมีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพราะหากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านไม่มีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่ตนดำรงอยู่ หรือมีการปฏิบัติหน้าที่ไม่สอดคล้องกับบทบาทที่กำหนดไว้หรือบทบาทที่พึงประสงค์ของประชาชน ก็จะก่อให้เกิดความเสียหาย ขาดศรัทธา และการต่อต้านจากประชาชน จนทำให้การปฏิบัติหน้าที่ประสบความสำเร็จในที่สุด

2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

1) ความหมายของภาวะผู้นำ

ธีรวุฒิ โสภิชฎิกุล (2532, 21) ได้ให้ความหมายของผู้นำ หมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้ง เลือกลง หรือยกย่องให้เป็นหัวหน้า ผู้บังคับบัญชา หรือผู้นำของกลุ่ม โดยผู้นำจะเป็นบุคคลที่มีอำนาจหรืออิทธิพลในการชี้นำหรือโน้มน้าวบุคคลอื่นๆ ซึ่งเรียกว่า ผู้ตาม หรือ ผู้ใต้บังคับบัญชา ให้ดำเนินการไปสู่เป้าหมายในแนวทางที่ผู้นำต้องการหรือกำหนดสิ่งที่ผู้นำได้แสดงออกในการนำกลุ่มหรือบริหารงานนั้น เรียกว่า พฤติกรรมของผู้นำ หรือภาวะผู้นำ (Leader Behavior or Leadership) และแบบแผนของพฤติกรรมผู้นำ หรือภาวะผู้นำ เราเรียกว่า แบบผู้นำหรือแบบการบริหาร (Management Style)

กฤษ เสริมพานิช (2538, 6-10) ได้ให้ความหมายของผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งได้รับเลือกหรือได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อเป็นผู้กำหนดและประสานความพยายามของสมาชิกกลุ่มเพื่อนำไปสู่เป้าหมายของกลุ่ม ผู้นำมักจะเป็นผู้วางแผน จัดระบบชี้แนะและให้คำปรึกษาหารือในกิจกรรมของสมาชิกกลุ่มเพื่อให้กลุ่มดำรงอยู่ และปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม

จากความหมายเหล่านี้จะเห็นว่า ผู้นำเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลอื่นๆ ภายในกลุ่มอันจะเป็นที่ชักนำกลุ่มให้แสดงกิจกรรมบางอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ผู้นำต้องการ ดังนั้นในองค์การใดองค์การหนึ่ง ซึ่งจะประกอบด้วยบุคคลจำนวนมากย่อมมีการแบ่งแยกเป็นกลุ่มต่างๆ ทั้งกลุ่มที่เป็นการจัดตั้งอย่างเป็นทางการ เช่น กลุ่มที่ปฏิบัติงานภายใต้หน่วยงานเดียวกัน หรือกลุ่มที่รวมกันอย่างไม่เป็นทางการ ได้แก่ กลุ่มอาชีพเดียวกัน กลุ่มเพื่อน เป็นต้น ในรูปแบบอย่างเป็นทางการผู้นำกลุ่มก็คือผู้บังคับบัญชาระดับต่างๆ ซึ่งมีภาระหน้าที่ความรับผิดชอบตามที่หน่วยงาน

กำหนด หากผู้บังคับบัญชาในระดับต่างๆ ซึ่งมีภาระหน้าที่ความรับผิดชอบตามที่หน่วยงานกำหนด หากผู้บังคับบัญชาใช้ความเป็นผู้นำ หรือใช้ภาวะผู้นำอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพแล้ว ผลงานของหน่วยงานย่อมบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ในทางตรงกันข้ามหากผู้นำใช้ภาวะผู้นำไม่เหมาะสมหรือไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ อาจทำให้ผลงานของหน่วยงานนั้นเป็นไปในทางด้านลบไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

2) ประเภทของผู้นำ

การแบ่งภาวะผู้นำโดยอาศัยหลักต่างๆ แบ่งออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

1. การแบ่งภาวะผู้นำโดยยึดหลักภาวะการปกครองเป็นหลัก คือ การปกครองเผด็จการ ประชาธิปไตย และการปกครองแบบอิสระ

1.1 ภาวะผู้นำแบบเผด็จการ มีลักษณะสำคัญคือ ผู้นำจะเป็นผู้ตัดสินใจด้วยตนเองไม่ปล่อยอำนาจให้ผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งอาจจะเกิดจากความไม่ไว้วางใจ หรือไม่เชื่อในความสามารถ ผู้นำจะ “สั่งการ” ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตามโดยไม่ต้องสอบถาม หรืออภิปรายร่วมกัน การใช้ภาวะผู้นำในรูปแบบนี้จะช่วยให้ผลงานลุล่วงไปด้วยดี ไม่เสียเวลาและทรัพยากรอื่นมาก แต่อย่างไรก็ตามตัวผู้นำเองจะต้องมีความสามารถสูงมาก

1.2 ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย มีลักษณะสำคัญคือ ผู้นำจะมอบอำนาจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและแสดงความคิดเห็น การใช้ภาวะผู้นำประเภทนี้จะให้ประโยชน์ในการเพิ่มขวัญและกำลังใจ สร้างความรู้สึกผูกพัน และให้ความสำคัญกับผู้ปฏิบัติงาน แต่อย่างไรก็ตามการใช้ภาวะผู้นำประเภทนี้ไม่สามารถจะรับรองผลสำเร็จของงานได้เสมอไปจะใช้เวลาและทรัพยากรมาก ในขณะเดียวกันก็อาจเกิดข้อขัดแย้งในการปฏิบัติงานนี้ได้ ผู้นำส่วนใหญ่มักจะใช้ภาวะผู้นำที่ยืดหยุ่น กล่าวคือ ในบางครั้งบางโอกาสก็ใช้วิธีการเผด็จการ ในบางขณะก็อาจใช้วิธีประชาธิปไตยหรือบางคนอาจไม่อยู่สุดมุมด้านใดด้านหนึ่งแต่ใช้ภาวะผู้นำแบบผสมผสาน รูปแบบของภาวะผู้นำในอนาคต นักวิชาการได้ให้ข้อสังเกตว่าจะมีแนวโน้มเน้นหนักไปในทางประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะนักบริหารส่วนใหญ่เริ่มบริหารโดยเน้นถึงความสำคัญของคน และเห็นว่าคนเป็นปัจจัยสำคัญที่อำนวยให้เกิดความสัมฤทธิ์ผลของงาน ดังนั้น จึงเปิดโอกาสให้คนมีส่วนร่วมและใช้ภาวะผู้นำในเชิงประชาธิปไตยมากขึ้นกว่าเดิม

1.3 ภาวะผู้นำแบบปล่อยอิสระ ผู้นำประเภทนี้จะไม่ใช้อำนาจหรือเล่นบทของผู้นำเลย แต่จะปล่อยให้สมาชิกกลุ่มคนอื่นๆ แสดงบทบาทผู้นำเองตามความพอใจ การใช้ภาวะผู้นำประเภทนี้เปรียบเสมือนกับหน่วยงานไม่มีผู้นำ และการที่ผู้นำไม่นำหรือปล่อยให้ลูกน้องทำงานตามความ พยายามนั้น อาจมีสาเหตุมาจากที่ได้พิจารณาแล้ว หากเล่นบทผู้นำแข็งขันก็อาจจะทำให้เสียประโยชน์ หรือมีผลเสียมากกว่าผลได้ ดังนั้น จึงไม่แสดงบทบาทอะไรเลยหรืออีกประการหนึ่งผู้นำประเภทนี้ อาจจะไม่ขาดความมั่นใจกลัวความล้มเหลวหรือกลัวว่าจะไม่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มก็ได้

2. ผู้นำแบบสั่งการ โน้มน้าวให้เห็นด้วย ขอคำปรึกษา ให้กลุ่มตัดสินใจการพิจารณา ภาวะผู้นำตามลักษณะนี้ จะแบ่งวิธีการนำออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

2.1 ผู้นำที่สั่งการ เปรียบได้กับผู้นำแบบเผด็จการที่ไม่เปิดโอกาสให้มีการอภิปรายหรือแสดงความคิดเห็น สื่อความหมายทางเดียวไม่ต้องการข้อมูลย้อนกลับจากผู้ปฏิบัติการเหมาะสมจะใช้ในสถานการณ์ฉุกเฉินหรือเมื่อต้องการตัดสินใจอย่างเร่งด่วน การสั่งการนี้ควรใช้กับกลุ่มผู้ปฏิบัติงานที่ไม่มีประสบการณ์และความชำนาญการมากนัก ใช้กับกลุ่มที่ต้องการการชี้แนะหรือลักษณะงานที่ต้องมีความปลอดภัย ผู้นำแบบสั่งการให้ได้ผลดีจะต้องมีความรู้ความสามารถสูงและมีประสบการณ์มานาน

2.2 ผู้นำที่โน้มน้าวให้เห็นด้วย ลักษณะสำคัญคือ ผู้นำจะมีความคิดอยู่แล้วพยายาม ชักจูง โน้มน้าวจิตใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตาม ผู้นำประเภทนี้จะต้องใช้ความสามารถในการ โน้มน้าวจิตใจและสร้างความเชื่อถือจะต้องมีการตอบข้อข้องใจของกลุ่ม สถานการณ์ที่เหมาะสมกับการนำประเภทนี้คือเมื่อหน่วยงานมีนโยบายและคำสั่งการในเรื่องประณีประนอม ในการใช้ภาวะผู้นำแบบนี้ ตัวผู้นำเองจะต้องเป็นผู้ที่ได้รับความเชื่อถือและมีอิทธิพลต่อความคิดของกลุ่มอยู่มาก

2.3 ผู้นำที่ขอคำปรึกษา มีลักษณะสำคัญคือ ผู้นำจะขอความคิดเห็นจากกลุ่มก่อนที่จะตัดสินใจหรือดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ในการนี้ผู้นำจะต้องสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองมีความไว้วางใจและมีการสื่อความหมายที่เปิดเผยต่อกัน ผู้นำจะต้องให้ความสนใจต่อความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชามีความสามารถในการนำอภิปราย และมีความเชื่อมั่นในกลุ่มในขณะที่กลุ่มจะต้องมีเวลาในการพิจารณาเรื่องนั้นๆ อย่างเพียงพอด้วย

2.4 ให้กลุ่มตัดสินใจ ลักษณะการนำประเภทนี้ ผู้นำจะมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้กลุ่ม โดยจะต้องระบุปัญหาและขอบเขตอำนาจในการดำเนินการอย่างชัดเจนและพร้อมที่จะรับการตัดสินใจของกลุ่มไปปฏิบัติ ในด้านของกลุ่มหรือผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีความสามารถและมีความเต็มใจที่จะรับผิดชอบด้วย

3. ผู้นำแบบทฤษฎี X และทฤษฎี Y แนวคิดด้านทฤษฎี X และทฤษฎี Y ของ แมกเกรเกอร์ จะมีความเชื่อพื้นฐานต่างกันคือ ถ้าผู้นำเชื่อทฤษฎี X และคิดว่าผู้ปฏิบัติงานขี้เกียจ พยายามเลี่ยงงาน จะทำงานก็ต่อเมื่อถูกบังคับ ขาดความทะเยอทะยาน ไม่อยากรับผิดชอบ ต้องการให้มีคนควบคุมและสั่งการ ไม่สนใจเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์กร และมีความต้องการขั้นพื้นฐานคือปัจจัยสี่และความมั่นคงปลอดภัยเท่านั้น ไม่มีความทะเยอทะยาน หรือมีความต้องการขั้นสูงไปกว่านี้ หากผู้นำมีทัศนคติเช่นนี้จะใช้วิธีการนำโดยควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดบังคับบัญชาให้เกรงกลัว รวบอำนาจไว้แต่เพียงผู้เดียว ไม่เปิดโอกาสให้ ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลย ในทางตรงกันข้ามผู้นำแบบทฤษฎี Y จะเชื่อว่าผู้ใต้บังคับบัญชาชอบทำงาน ถือว่าการทำงานเป็นของธรรมดาเหมือนกับการเล่น หรือการพักผ่อน หากได้จัดสถานะแวดล้อมในหน่วยงานให้เหมาะสมผู้ใต้บังคับบัญชาจะตั้งใจ

ทำงานเต็มที่ ผู้นำประเภทนี้จะใช้วิธีจูงใจโดยการให้ความสำคัญกับผลสำเร็จของงานหรือให้ความสำคัญต่อตัวผู้ปฏิบัติงาน พยายามสร้างความผูกพันต่อหน่วยงาน และเกื้อกูลให้การปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ หากผู้นำคนใดมีทัศนคติเช่นนี้ ก็จะเปิดโอกาสให้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน มอบหมายงานและมอบอำนาจหน้าที่ให้การควบคุมงานจะเป็นไปในลักษณะทางอ้อมมากกว่าทางตรง ถ้าจะเปรียบลักษณะของผู้นำที่เชื่อในทฤษฎี X ก็คงจะใกล้เคียงกับผู้นำที่มุ่งผลงาน ในขณะที่ผู้นำที่เชื่อในทฤษฎี Y จะมุ่งความสำคัญของผู้ปฏิบัติงาน

4. ผู้นำตามสถานการณ์ แนวคิดเรื่องผู้นำตามสถานการณ์นี้เกิดจากความเชื่อของนักวิชาการที่ว่าไม่มีรูปแบบการนำแบบใดดีที่สุดหรือใช้ได้ผลมากที่สุด แต่การใช้ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพนั้น จะต้องเปลี่ยนแปลง และยืดหยุ่นไปตามสถานการณ์ และสถานการณ์หรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบของการนำที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่

4.1 อำนาจตามตำแหน่ง ถ้าผู้นำอยู่ในตำแหน่งที่มีอำนาจได้รับการแต่งตั้งหรือมีคำสั่งเป็นที่เด่นชัดแล้วการชักนำให้ผู้อื่นปฏิบัติตามก็จะเป็นไปได้สะดวกขึ้น

4.2 โครงสร้างของงาน ถ้าลักษณะงานอธิบายไว้มั่นชัดเจน หรือการแบ่งงานไม่แน่ชัด ผู้นำจะประสบปัญหาในการประเมินผล การสั่งการ หรือขอบเขตความรับผิดชอบ รูปแบบของผู้นำก็อาจจะเน้นในการสั่งการหรือชักจูงให้เห็นด้วยมากกว่าที่จะปล่อยให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานโดยอิสระ

4.3 ความสัมพันธ์ของผู้นำและสมาชิก ถ้ามีสูงหรือผู้นำมีความไว้วางใจเชื่อใจผู้ปฏิบัติงาน ผู้นำก็จะใช้วิธีการในรูปแบบหนึ่ง แต่ในกรณีที่ผู้นำและผู้ปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กันเล็กน้อย วิธีการนำก็จะเปลี่ยนแปลงไป

จากความหมายและการจำแนกประเภทของผู้นำกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพ และสถานการณ์ของกลุ่ม ตลอดจนมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในการมีอำนาจสามารถชักนำให้บุคคลอื่นกระทำเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตนต้องการได้ อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะเป็นผู้นำที่เกิดจากการเลือกของกลุ่ม แต่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากผู้นำทั่วไปหลายประการ กล่าวคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นอกจากมีสถานภาพ อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในฐานะตัวแทนของทางราชการแล้ว ยังได้รับการยอมรับนับถือในฐานะเป็นตัวแทนของประชาชน ตัวแทนทางสังคม เพื่อบำบัดทุกข์และบำรุงสุข ของประชาชนตามคำเรียกร้อง และเมื่อประชาชนเชื่อถือการนำนโยบายของรัฐบาลมาให้ประชาชนเข้าใจและปฏิบัติยอมทำง่ายขึ้น นอกจากนี้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านยังเป็นผู้นำของตำบลและหมู่บ้านตามธรรมชาติ (Natural Local Leader) จึงสามารถผสมผสานการแก้ไขปัญหาของพื้นที่ให้บรรลุผลสำเร็จได้ตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นตำแหน่งที่ได้รับการยอมรับและมีเกียรติ เวลาจะเรียกกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมักจะเรียกว่า “ท่านกำนัน” “ท่านผู้ใหญ่บ้าน” ซึ่งบ่งบอกถึงการเป็นผู้นำที่แท้จริง

2.1.4 บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

1) บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่

อำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในปัจจุบันเป็นไปตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ซึ่งได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาเป็นลำดับนั้น สามารถจำแนก ออกมาได้เป็น 12 หมวด กล่าวคือ (กรมการปกครอง, 2541, 5-52)

1. การใช้อำนาจหน้าที่ปกครองราษฎร ในการปกครองระดับตำบล หมู่บ้านนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ได้รับเลือกจากราษฎรให้ทำหน้าที่ปกครองดูแลทุกข์สุขราษฎร นอกจากนั้นในฐานะที่กำนันก็ดี ผู้ใหญ่บ้านก็ดี เป็นบุคคลที่อยู่ในท้องที่รู้จักคุ้นเคยกับสภาพท้องที่ และรู้ความต้องการ ปรึกษาปัญหาของท้องถิ่นเป็นอย่างดี กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหา ปิดเป่าความเดือดร้อนแก่ราษฎรและพัฒนาความเจริญให้กับท้องถิ่นในฐานะเป็นตัวกลางระหว่าง รัฐบาลกับราษฎร

2. รายงานต่อทางราชการ ในการดูแลรักษาความสงบและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของ ชุมชน ตลอดจนการป้องกัน และระงับเหตุร้าย การรายงานเหตุการณ์ผิดปกติที่เกิดขึ้นในตำบล หมู่บ้าน ซึ่งอาจเป็นคุณหรือโทษ แก่ชุมชนประชาชนหรือต่อประเทศชาติให้ทางราชการทราบ เป็นหน้าที่สำคัญของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะเป็นผู้ปกครองดูแลรับผิดชอบเขตปกครองนั้นๆ เพื่อจะได้ ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายและป้องกันมิให้เกิดเหตุลุกลามใหญ่โตขึ้น หรือเป็นการปราบปราม เหตุร้ายนั้นได้โดย เต็ดขาดรวดเร็ว

3. การนำข้อราชการไปประกาศแก่ราษฎร การนำข้อราชการไปประกาศแก่ราษฎร หรือ การประชุมอบรมชี้แจงข่าวสารแก่ราษฎร เป็นสิ่งสำคัญทางการปกครอง เนื่องจากการทำความเข้าใจ ร่วมกันเป็นพื้นฐานสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคถือว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นตัวกลางระหว่างราชการและ ประชาชนในการที่จะนำข่าวสารข้อมูลทางราชการไปแจ้ง ให้แก่ราษฎรได้ทราบ และขณะเดียวกันก็ นำความต้องการของราษฎรไปแจ้งแก่ทางราชการทราบ

4. การจัดทำทะเบียน การจัดทำทะเบียนในท้องที่ เป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญด้านการ ปกครองที่จะต้องจัดทำเพื่อให้ได้ทราบเกี่ยวกับรายละเอียดต่างๆ ที่เกิดขึ้น หรือปรากฏการณ์ต่างๆ ภายในเขตปกครองอันเกี่ยวกับจำนวนประชากร จำนวนครอบครัว จำนวนสัตว์พาหนะ และลักษณะ พื้นที่ในเขตรับผิดชอบข้อมูลรายละเอียดดังกล่าว นอกจากจะเป็นประโยชน์แก่การปกครองและงาน ในหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านแล้วยังสามารถประสานงานกับทางราชการเมื่อเกิดเหตุ และชี้แนะ เหตุการณ์ต่างๆ ของทางราชการ

5. กิจการสาธารณประโยชน์ ในการปกครองระดับตำบล หมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นผู้ ได้รับเลือกจากราษฎรในตำบล หมู่บ้านนั้นมีอำนาจปกครองดูแลทุกข์สุขของราษฎรเป็นหน้าที่ โดยตรงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่จะต้องดูแลเอาใจใส่ในเรื่องนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็นผู้คุ้นเคยกับ

สภาพท้องที่จะต้องรู้ความต้องการและปัญหาของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี กำหนด ผู้ใหญ่บ้านจึงเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการแก้ไข ปัญหา ปิดเป่าความเดือดร้อนแก่ราษฎร และปฏิบัติการตามที่กฎหมายได้ให้อำนาจไว้โดยเคร่งครัด

6. การฝึกหัดอบรมให้ราษฎรรู้จักกระทำการในเวลารบ กฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ กำหนดอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไว้ว่าจะต้องฝึกหัดอบรมให้คนไทยรู้จักหน้าที่และการกระทำในเวลารบ

7. การบำรุงและส่งเสริมอาชีพของราษฎร การส่งเสริมอาชีพถือว่าเป็นงานที่สำคัญและเป็นงานที่ยากลำบาก เพราะการกระทำนั้นจะส่งผลไปถึงคนจำนวนมากด้วยกัน โดยปกติราษฎรทุกครัวเรือนต่างก็มีอาชีพอย่างหนึ่งอย่างใดอยู่แล้ว การที่จะส่งเสริมให้ทำมากขึ้นหรือให้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงนั้นมิใช่ของง่าย เนื่องจากทุนในการประกอบอาชีพและแรงงานรวมทั้งการตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสืบทอดการประกอบอาชีพกันมาแต่โบราณ ดังนั้นการส่งเสริมอาชีพจึงหมายถึงการจัดให้ราษฎรประกอบอาชีพเป็นหลัก แหล่งเป็นลำเป็นสัน สามารถเพิ่มพูนรายได้ให้สูงขึ้นขยายการผลิตให้มากขึ้นไป โดยมุ่งในทางส่งเสริมอาชีพที่มีอยู่แล้วเป็นสำคัญ

8. การป้องกันโรคติดต่อ การรักษาสุขภาพอนามัยของราษฎรนับเป็นภารกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งของการรักษาความสงบเรียบร้อยเพราะสุขภาพของราษฎรย่อมเป็นรากฐานและบ่อเกิดแห่งความสุขสมบูรณ์ของราษฎรทั้งมวล และเมื่อราษฎรมีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ ก็จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ

9. การจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อย การดูแลหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและต้องด้วยสุขลักษณะเป็นอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่จะต้องดูแลราษฎร หากราษฎรคนใดทิ้งให้บ้านเรือนชำรุดรุงรัง หรือปล่อยให้ ไส้โครก โสम्म อาจจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ผู้อยู่ในท้องที่นั้น หรือผู้ที่อยู่ใกล้เคียง หรือผู้ที่ไปมาหรือให้เกิดอัคคีภัย หรือโรคภัยให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและแพทย์ประจำตำบลปรึกษากัน ถ้าเห็นควรจะบังคับให้ผู้อยู่ที่นั่นแก้ไขเสียให้ตักบังคับได้ ถ้าผู้นั้นไม่ทำตามบังคับ ก็ให้กำนันนำความร้องเรียนต่อกรมการอำเภอ

10. การที่เกี่ยวข้องกับความอาญา การดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในทางคดี เป็นการปฏิบัติการต่อเนื่องเพื่อการปราบปราม ผู้กระทำผิดทางอาญา อันเป็นผลกระทบทระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพราะถึงแม้ว่า กฎหมายจะบัญญัติโทษหนักเพียงใด หรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองมีสมรรถภาพดีอย่างไรก็ตาม ก็ไม่อาจ ป้องกันการกระทำผิดมิให้เกิดขึ้นได้ทุกกรณีเนื่องจากการกระทำผิดนั้นเป็นปรากฏการณ์ทางสังคม หรือเป็นผลผลิตที่เกิดขึ้นจากสังคมอยู่เสมอ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายจึงต้องเป็นผู้มี ความรู้ในเรื่องนี้พอเพียงที่จะสามารถทำหน้าที่ทั้งป้องกันและปราบปรามการกระทำผิด

11. คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นองค์กรประชาชนที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติ ลักษณะ ปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ให้มีอำนาจหน้าที่ในการให้คำปรึกษาหารือ และช่วยเหลือผู้ใหญ่บ้านใน การปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักเหตุผลที่ว่าการพัฒนาหมู่บ้านเป็นการพัฒนาที่ต้องช่วยเหลือร่วมมือกัน และแบ่งหน้าที่รับผิดชอบกันไปทำงาน เป็นการบริหารงานของราษฎรในหมู่บ้านกันเอง อันเป็นการ ส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยให้ราษฎรในหมู่บ้านได้ลงมือปฏิบัติจริง

12. คณะกรรมการตำบล คณะกรรมการตำบลประกอบด้วยกำนันท้องที่ ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านในตำบลและแพทย์ประจำตำบลเป็นกรรมการตำบลโดยตำแหน่ง และครูประจำตำบลในตำบลคนหนึ่ง กรรมการหมู่บ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิหมู่บ้านละหนึ่งคน เป็นกรรมการตำบลผู้ทรงคุณวุฒิ โดยนายอำเภอเป็นผู้คัดเลือกแล้วรายงานไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อออกหนังสือสำคัญให้ไว้เป็นหลักฐาน และให้ถือว่าผู้นั้นเป็น กรรมการตำบลผู้ทรงคุณวุฒิตั้งแต่วันที่ผู้ว่าราชการจังหวัดออกหนังสือสำคัญ กรรมการสภาตำบล ผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในตำแหน่งคราวละห้าปี

2) บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายสำคัญอื่นๆ

นอกจากนี้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านยังมีอำนาจหน้าที่ตามที่ได้มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายอื่นๆ อีกหลายฉบับ ได้แก่

1. ทะเบียนราษฎรตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร และระเบียบสำนักงานกลางทะเบียนราษฎรกรรมการปกครองผู้ใหญ่บ้านเป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้ง กรณีมีคนเกิด คนตาย ย้ายที่อยู่หรือปลูกสร้างบ้าน เมื่อรับเรื่องจากราษฎรแล้วต้องส่งต่อปลัดอำเภอผู้เป็นนายทะเบียนตำบล ณ สำนักงานทะเบียนอำเภอ

2. บัตรประจำตัวประชาชน ตามกฎหมายว่าด้วยบัตรประจำตัวประชาชน โดยแจ้งให้ราษฎรผู้มีสัญชาติไทยที่มีอายุครบ 15 ปีบริบูรณ์ ไปยื่นคำร้องขอมีบัตรประจำตัวประชาชน (บ.ป.1) ณ ที่ว่าการอำเภอภายใน 90 วัน นับตั้งแต่วันที่มียายุครบ 15 ปีบริบูรณ์ โดยให้ผู้นั้นคำขอทำบัตรนำหลักฐานสำเนาทะเบียนบ้าน (ท.ร.14) ฉบับเจ้าบ้านไปด้วย

3. ทะเบียนครอบครัว ตามกฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัวซึ่งมี 7 ประเภท คือ 1) ทะเบียนสมรส 2) ทะเบียนหย่า 3) ทะเบียนรับรองบุตร 4) ทะเบียนรับบุตรบุญธรรม 5) ทะเบียนเลิกรับบุตรบุญธรรม 6) ทะเบียนบันทึกฐานะภรรยา 7) ทะเบียนบันทึกฐานะแห่งครอบครัวผู้ใหญ่บ้านอาจจะต้องเป็นพยานบุคคลรับรองบุคคลที่ประสงค์จะจดทะเบียนเหล่านี้โดยแนะนำให้ไปติดต่อยังอำเภอ

4. ทะเบียนอาวุธปืน ตามกฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 การทำซื้อ มีใช้ สั่ง หรือนำเข้า ซึ่งอาวุธปืนหรือเครื่องกระสุนปืน ต้องได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนอาวุธปืนท้องที่ และผู้ใหญ่บ้านอาจเป็นผู้ให้คำรับรองเกี่ยวกับ

ความประพฤติ และหลักฐานของผู้ขออนุญาตมีและใช้อาวุธปืนประกอบการพิจารณาของนายทะเบียนว่ามีคุณสมบัติและความจำเป็นตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติไว้หรือไม่ เช่น ไม่เป็นบุคคลซึ่งต้องโทษจำคุกตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกฎหมายว่าด้วยอาวุธ ฯลฯ ในฐานความผิด ที่ระบุไว้ ไม่เป็นบุคคลซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะไม่เป็นผู้ซึ่งไม่มีอาชีพและรายได้ ไม่เป็นผู้ที่ไม่มีที่อยู่ เป็นหลักแหล่ง และเป็นผู้มีภูมิฐานะและมีชื่อในทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรใน ท้องที่ที่ขออนุญาตไม่น้อยกว่า 6 เดือน เป็นต้น

5. ทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์ มัสยิดอิสลาม โบสถ์คริสต์ และศาลเจ้า

6. การรับราชการทหาร ดำเนินการตาม พระราชบัญญัติ รับราชการทหาร พ.ศ. 2497 โดยกำหนด ผู้ใหญ่บ้าน จะต้องนำประกาศของนายอำเภอแจ้งให้ชายสัญชาติไทยที่มีอายุย่างเข้าปีที่ 18 ไปลงบัญชีทหารกองเกิน ณ ที่ว่าการอำเภอท้องที่และต้องนำประกาศของนายอำเภอไปแจ้งให้ทหารกองเกินที่มีอายุย่างเข้าปีที่ 21 ใน พุทธศักราชนั้นไปแสดงตนเพื่อรับหมายเรียก ณ ที่ว่าการอำเภอท้องที่ (แผนกสัสดีอำเภอ) ตลอดทั้งนำราษฎรไปแสดงตนเพื่อคัดเลือกทหาร ณ ที่ว่าการ อำเภอ หรือสถานที่ที่ทางราชการกำหนดเป็นต้น อนึ่ง กำหนด ผู้ใหญ่บ้านจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการเกณฑ์ช่วยราชการทหารทั้ง ในเวลาปกติ (เฉพาะการเกณฑ์เพื่อการฝึกราชการสนามที่จำต้องมีพลเรือนเข้าร่วมและการเกณฑ์ใน เวลาไม่ปกติกล่าวคือ ประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือการสงครามหรือที่มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินและในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก

7. การป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2522 โดยทำหน้าที่ การเตือนภัย จัดสถานที่หลบภัย อพยพประชากรออกจากที่อันตรายให้ ความรู้แก่ประชาชน ป้องกันอัคคีภัย การติดต่อสื่อสาร การช่วยเหลือผู้ประสบภัย เจ้าหน้าที่ระวังภัย การรักษาความสงบเรียบร้อย การอนามัย และการรักษาพยาบาล การสวัสดิการยามฉุกเฉิน การ วิศวกรรม การขนส่ง การพรางและควบคุมแสงไฟ การจัดตั้งหน่วยอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ในระดับอำเภอ กำหนด ผู้ใหญ่บ้านต้องร่วมกับทางอำเภอรอบรวมกลุ่มประชาชนอาสาสมัครป้องกันภัย ฝ่ายพลเรือนจัดตั้งและฝึกอบรมเพื่อสนับสนุน การปฏิบัติของทางราชการ ตามระเบียบ กระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหน่วยอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2531 เป็นต้น

8. ตามประมวลกฎหมายอาญา ผู้ใหญ่บ้านเมื่อทราบข่าวที่มีการกระทำความผิดกฎหมาย หรือ สงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้านของตนต้องแจ้งความต่อกำนันให้ทราบ หรือถ้าเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ใกล้เคียงต้องแจ้งความต่อผู้ใหญ่บ้านนั้นให้ทราบหรือเมื่อตรวจพบของกลางเกี่ยวกับการกระทำความผิด กฎหมายให้นำส่งกำนัน นอกจากนี้ผู้ใหญ่บ้านยังมีอำนาจหน้าที่จับกุมผู้กระทำความผิด หรือจัดการให้ เป็นไปตามหมายจับหรือหมายค้น (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา) ผู้ใหญ่บ้าน กำหนด เป็นเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง เมื่อกระทำการตามอำนาจหน้าที่ที่ผู้ใด ดูหมิ่นหรือต่อสู้อัตตา ขัดขวางย่อมมีความผิดต่อเจ้าพนักงาน ทำให้ได้รับโทษหนักขึ้นกว่าความผิดต่อบุคคลธรรมดา ขณะเดียวกัน

ผู้ใหญ่บ้าน กำนันซึ่งเป็นเจ้าพนักงานอาศัยอำนาจหน้าที่กระทำผิดย่อมมีความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการทำให้ได้รับโทษหนักขึ้น อันได้แก่ความผิดฐานเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบตามกฎหมายอาญา เป็นต้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำนันผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนภายในเขตตำบล หรือหมู่บ้านที่รับผิดชอบตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 จึงเป็น “พนักงาน ฝ่ายปกครองหรือตำรวจ” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

9. ประมวลกฎหมายที่ดิน ผู้ใหญ่บ้านอาจได้รับมอบหมายให้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานที่ดิน ในการรังวัดที่ดินออกหนังสือสำคัญ (นส.) หรือโฉนด หรือการแบ่งออก โอน หรือ ขาย ที่ดิน ซึ่งในการนี้อาจได้รับค่าป่วยการจากทางราชการ (กฎกระทรวงมหาดไทย ฉบับที่ 32 พ.ศ. 2522) ออกตามความให้ใช้พระราชบัญญัติกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 ด้วย

10. กฎหมายว่าด้วยการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านที่อยู่ในพื้นที่ที่มีการเช่าที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม เป็นคณะกรรมการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำตำบล (คชก. ตำบล) โดยตำแหน่ง

11. กฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดิน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อาจได้รับมอบหมายจาก นายอำเภอ (ซึ่งเป็นอนุกรรมการปฏิรูปที่ดินระดับจังหวัด) ในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดิน

12. กฎหมายว่าด้วยการจัดรูปที่ดินเพื่อการเกษตรนายอำเภอและปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ อำเภอท้องที่ที่มีการจัดรูปที่ดินเป็นคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัด อาจมอบหมายให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ช่วยเหลือในการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดรูปที่ดินได้

13. กฎหมายว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ ตำบล หมู่บ้านใดซึ่งอยู่ในเขตนิคม กำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้มีส่วนช่วยเหลือคณะกรรมการนิคมดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งนิคม และยังคงมีอำนาจหน้าที่ตาม พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 และกฎหมายอื่นๆ ที่กำหนดอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านไว้ทุกประการ

14. กฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุ เนื่องจากที่ราชพัสดุเป็นที่ดินที่สงวนไว้เพื่อใช้ในราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงต้องมีส่วนช่วยเหลือทางราชการดูแลบำรุงรักษาที่ราชพัสดุดังกล่าว เพราะในอนาคต ทางราชการมีความจำเป็นต้องใช้ที่ดินเพื่อประโยชน์ต่างๆ เช่น การสร้างโรงเรียน ศูนย์ราชการประจำตำบล สถานีอนามัยตำบล เป็นต้น

15. กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ลงวันที่ 5 พฤษภาคม 2526 มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติ รวมทั้งมีอำนาจสั่งให้ผู้กระทำ

ความผิดแก้ไข รื่นถอนสิ่งที่เป็นอันตรายต่อป่าหรือทำให้ป่าเสื่อมสภาพหากไม่ปฏิบัติตามก็รื้อ ทำลายแก้ไขได้ ทั้งนี้ได้มีอำนาจและหน้าที่ได้ภายในเขตท้องที่ที่รับผิดชอบ

16. กฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า กำหนด ผู้ใหญ่บ้านเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ลงวันที่ 5 กันยายน 2525 มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดตามกฎหมายนี้ รวมทั้งตรวจสอบการอนุญาตต่าง ๆ ภายในเขตท้องที่ที่รับผิดชอบ

17. กฎหมายว่าด้วยชลประทานราษฎร โดยนายอำเภอมีอำนาจตั้งบุคคลที่สมควรตามความเห็นชอบของราษฎรส่วนมากที่ได้รับประโยชน์ในเขตการชลประทานเป็นหัวหน้าการชลประทานหรือเป็นผู้ช่วยตามจำนวนที่เห็นสมควรและให้มีอำนาจถอดถอนบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งเมื่อราษฎรส่วนมากเห็นสมควร

18. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารการใช้น้ำ และการบำรุงรักษาแหล่งน้ำขนาดเล็ก พ.ศ. 2525

19. กฎหมายว่าด้วยการค้าข้าว กำหนด ผู้ใหญ่บ้านอาจได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอ ปลัดอำเภอ ซึ่งเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามประกาศแต่งตั้งของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์

20. กฎหมายว่าด้วยการกำหนดราคาสินค้าและป้องกันการผูกขาด กำหนด ผู้ใหญ่บ้านอาจได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอ ในการปฏิบัติให้เป็นไปตามประกาศหรือคำสั่งของคณะกรรมการส่วนจังหวัด ซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน

21. กฎหมายว่าด้วยมาตราชั่ง ตวง วัด กำหนด ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชนและเกษตรกร จึงควรสอดส่องดูแลเมื่อพบว่าผู้ใดกระทำความผิดหรือมีเหตุควรสงสัยว่า ผู้ใดกระทำความผิดกฎหมายเกี่ยวกับมาตราชั่ง ตวง วัด ควรแจ้งอำเภอทราบเพื่อดำเนินการตามกฎหมาย

22. กฎหมายว่าด้วยโรงงาน กำหนด ผู้ใหญ่บ้านอาจได้รับมอบหมายจากนายอำเภอให้ช่วยสอดส่องดูแลโรงงาน อาคารสถานที่ หรือยานพาหนะ ที่ใช้เครื่องจักรมีกำลังรวมตั้งแต่สองแรงม้าขึ้นไป หรือใช้คนงานตั้งแต่เจ็ดคนขึ้นไป โดยใช้เครื่องจักรหรือไม่ก็ตาม เนื่องจากการตั้งโรงงาน การประกอบกิจการโรงงาน การขยายโรงงานต้องได้รับใบอนุญาต และผู้รับใบอนุญาตประกอบ กิจการโรงงานมีหน้าที่รักษาโรงงานและเครื่องจักรให้มั่นคงแข็งแรง และมีสภาพปลอดภัยอยู่เสมอ มีเครื่องดับเพลิงทางออกฉุกเฉิน จัดโรงงานให้ถูกต้องตามสุขลักษณะอนามัย มีการกำจัดสิ่งปฏิกูล การระบายน้ำทิ้ง มีแสงสว่างเพียงพอแก่การทำงาน มีเครื่องมือในการปฐมพยาบาล มีส้วมและที่ปัสสาวะ มีน้ำสะอาดสำหรับดื่มและประกอบกิจการโรงงานมิให้เกิดเหตุรำคาญ เป็นต้น

23. กฎหมายว่าด้วยน้ำมันเชื้อเพลิง และกฎหมายว่าด้วยการเก็บรักษาน้ำมันเชื้อเพลิง กำหนด ผู้ใหญ่บ้านอาจได้รับมอบหมายจากนายอำเภอให้ช่วยดูแลเกี่ยวกับการค้า น้ำมันเชื้อเพลิงและ

การเก็บรักษาน้ำมันเชื้อเพลิง ซึ่งผู้ค้าน้ำมันโดยจัดตั้งเป็นสถานบริการจำหน่ายน้ำมันเชื้อเพลิง รวมทั้งบรรดาสถานที่ที่รับอนุญาตให้เก็บน้ำมันเชื้อเพลิงต้องมีป้ายตามชนิดและขนาดซึ่งเจ้าพนักงาน ได้กำหนดให้แสดงไว้ ณ ที่ที่เห็นได้ง่าย ป้ายนั้นให้มีคำว่า “สถานที่รับอนุญาตเก็บน้ำมันเชื้อเพลิง ใบอนุญาตเลขที่....” ใบอนุญาตมีกำหนด 1 ปี หหมดอายุวันที่ 31 เดือนธันวาคม ของทุกปี

24. กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน จึงควรตระหนักถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อม หากพบการกระทำอันใดจะทำให้คุณภาพ สิ่งแวดล้อมมีผลเสียหายควรรายงานให้อำเภอ หรือสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติเพื่อ พิจารณาหาทางแก้ไข

25. บทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านตามพระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. 2508

26. กฎหมายว่าด้วยโรคติดต่อ กำหนด ผู้ใหญ่บ้านหากพบโรคติดต่อเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้มี โรคติดต่อเกิดขึ้นในตำบล หมู่บ้านต้องรีบแจ้งให้ทางราชการทราบเพื่อดำเนินการป้องกันมิให้โรค ระบาดดังกล่าวลุกลามต่อไป

27. ตามกฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์ ถ้าสัตว์อันได้แก่ ช้าง ม้า โค กระบือ ลา ล่อ แพะ แกะ สุนัข แมว กระจง ตาย ลิง ชะนี และสัตว์ปีกจำพวก นก ไก่ เป็ด ห่าน ป่วยหรือตาย โดยรู้หรือสงสัย ว่าเป็นโรคระบาดให้ผู้ใหญ่บ้าน แนะนำเจ้าของสัตว์แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่อันได้แก่ ปศุสัตว์ สารวัตรของกรมปศุสัตว์ สัตว์แพทย์ท้องที่ ภายใน 24 ชั่วโมง นับแต่เวลาสัตว์ป่วยหรือตาย และให้ เจ้าของสัตว์ควบคุมสัตว์ป่วยทั้งหมดไว้ภายในบริเวณที่สัตว์นั้นอยู่ ถ้าสัตว์ตายห้ามมิให้เคลื่อนย้าย ชำแหละ ถ้าเจ้าหน้าที่ไม่อาจตรวจสัตว์นั้นภายใน 48 ชั่วโมงนับแต่เวลาสัตว์ตายให้เจ้าของสัตว์ ซาก สัตว์นั้นได้ระดับผิวดินไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตร ให้พุนดินกลบหลุมเหนือระดับผิวดินไม่น้อย กว่า 50 เซนติเมตรอีกด้วย

28. ตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ กำหนด ผู้ใหญ่บ้านจึง มีหน้าที่ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ในการสอดส่องดูแลและแนะนำราษฎรผู้ที่จะประกอบกิจการเกี่ยวกับสัตว์ ข้างต้นให้ปฏิบัติตามกฎหมายโดยเคร่งครัด

29. กฎหมายว่าด้วยการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง ให้อำนาจนายอำเภอเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ ซึ่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอาจได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติ หน้าที่ช่วยเหลือดูแลให้เป็นไปตามกฎหมายดังกล่าวด้วย

30. กฎหมายว่าด้วยสาธารณสุขได้บัญญัติให้นายอำเภอปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าของท้องที่จะต้องแจ้งราษฎรดำเนินการตามกฎหมาย

31. ตามกฎหมายว่าด้วยทางหลวง การก่อสร้างทางและปรับปรุงรักษาทางที่ได้ก่อสร้างไป แล้ว นอกเขตเทศบาล สุขาภิบาล เพื่อเชื่อมต่อระหว่างตำบล หมู่บ้าน มีหน่วยงานรับผิดชอบ 3

หน่วยงาน ได้แก่ กรมการปกครองรับผิดชอบงานธุรการและการจัดสรรงบประมาณ กรมโยธาธิการ รับผิดชอบ งานวิชาการ และองค์การบริหารส่วนจังหวัดรับผิดชอบการดำเนินการก่อสร้างทาง ปรับปรุงบำรุงรักษาทาง กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะเจ้าพนักงานท้องถิ่น จะต้องดูแลประสานและ รับผิดชอบ

32. ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของ คณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530 เมื่อเกิดข้อพิพาทระหว่างราษฎรตำบล หมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรหาทางระงับข้อพิพาทให้ยุติลงโดยเร็ว เพื่อขจัดปัญหาความขัดแย้ง และก่อให้เกิดความสงบ เรียบร้อยในตำบลหมู่บ้าน อันจะเอื้ออำนวยต่อการปกครองและพัฒนาตำบล หมู่บ้าน ถึงแม้ว่าตาม กฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่จะมีได้กำหนดให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่ในการ ประนีประนอมข้อพิพาทระหว่างราษฎร แต่เนื่องจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำในตำบล หมู่บ้าน ได้รับความเคารพเชื่อถือไว้วางใจจากราษฎรให้ทำหน้าที่ใกล้เคียง ข้อพิพาทในตำบลหมู่บ้านมาโดย ตลอดการประนีประนอมข้อพิพาทระหว่างราษฎรจึงเป็นบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่งของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดมากมาย กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะทำหน้าที่ดังกล่าวได้สำเร็จ จะต้องอาศัยความเป็นผู้นำการประสานงานที่ดี รู้กฎหมายและแนวปฏิบัติที่ถูกต้องจึงจะปกครองลูกบ้าน และบริหารราชการบ้านเมืองได้เป็นอย่างดี

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประจักษ์ ผิวงาม (2554) ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเขต พื้นที่ อำเภอสรีรดินะ จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า

1. ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมคติ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล อยู่ในระดับปานกลาง และโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. ความคิดเห็นของประชาชนในเขตพื้นที่ตัวอย่างที่มีเพศ ระดับการศึกษาสูงสุด และขนาดของชุมชนต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมคติ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และโดยรวมภาพไม่แตกต่างกัน และความคิดเห็นของประชาชนในเขตพื้นที่ที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมคติ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา แตกต่างกัน ส่วนด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ไม่แตกต่างกัน โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

0.05 และความคิดเห็นของประชาชนในเขตพื้นที่ ที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมคติ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผลการศึกษาเชิงคุณภาพสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกันกับผลการศึกษาเชิงปริมาณทั้งภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงรายด้านทั้ง 4 ด้าน และโดยภาพรวม

บงกชมาศ เอกเอี่ยม (2557) ศึกษาเรื่อง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : บทบาทและภาวะความเป็นผู้นำกับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ผลจากการกระจายอำนาจไปสู่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้ในปัจจุบันบทบาทและการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านถูกลดความสำคัญลง เนื่องจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นได้เข้ามามีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาท้องถิ่น พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในตำบลซึ่งเคยเป็นภารกิจสำคัญของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อย่างไรก็ตามกำนัน ผู้ใหญ่บ้านยังมีบทบาทและปฏิบัติงานร่วมกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในด้านการส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานท้องถิ่น การประสานนโยบายของหน่วยงานท้องถิ่นกับความต้องการของราษฎร การติดตาม สอดส่อง ดูแล และประสาน การปฏิบัติงานหน่วยงานท้องถิ่นให้เป็นไปตามกฎหมายและเจตนารมณ์ของราษฎรในท้องถิ่นและท้องถิ่น การศึกษาถึงบทบาทความเป็นจริงและความคาดหวังอัน ประกอบด้วยบทบาท 6 ด้าน คือ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านความยุติธรรม ด้านการบริการ ด้านภาวะผู้นำและคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยของบทบาทที่เป็นจริงในทัศนะของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจากการมองตนเองนั้นจะสูงกว่าค่าเฉลี่ยบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในมุมมองของชาวบ้าน และค่าเฉลี่ยความคาดหวังต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านเองสูงกว่าค่าเฉลี่ยความคาดหวังชาวบ้านที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่แสดงให้เห็นว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านเองนั้นมองบทบาทการทำงานของตนเองในแง่ดีมากกว่าชาวบ้าน ทั้งด้านบทบาทการทำงานจริง และความคาดหวังที่มีต่อบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบกับบทบาทในทุกด้านแล้วแล้ว ทั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านต่างเห็นว่าภาวะความเป็นผู้นำและคุณสมบัติของผู้นำเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด สำหรับการเป็นผู้นำชุมชน

ฉลวย พวงพลับ (2548) ศึกษาเรื่อง บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษากรณีอำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า บทบาทด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันโดยเฉลี่ย และรายด้านอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด ส่วนบทบาทที่ประชาชนคาดหวังโดยเฉลี่ย และรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้นการจัดการตามหมายสั่งให้ค้นหรือให้ยึดของเจ้าพนักงาน อยู่ในระดับปานกลาง บทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันโดยเฉลี่ย และรายข้อส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับบทบาทที่

ประชาชนคาดหวัง โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก บทบาทด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันโดยเฉลี่ย และรายชื่อส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับบทบาทที่ประชาชนคาดหวัง โดยเฉลี่ยและรายชื่อคำถาม อยู่ในระดับมากที่สุดทั้งหมด ด้านการทะเบียนต่างๆ ที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน โดยเฉลี่ยและรายชื่อ อยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด สำหรับบทบาทที่ประชาชนคาดหวัง โดยเฉลี่ยและรายชื่ออยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันโดยเฉลี่ยและรายชื่ออยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด สำหรับบทบาทที่ประชาชนคาดหวัง โดยเฉลี่ยและรายชื่ออยู่ในระดับมากที่สุด และด้านนโยบายเร่งด่วนอื่นๆ ที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน โดยเฉลี่ยและรายชื่ออยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด สำหรับบทบาทที่ประชาชนคาดหวัง โดยเฉลี่ยและรายชื่อ อยู่ในระดับมากที่สุดทั้งหมด และพบว่า การดำเนินการป้องกันปราบปรามยาเสพติด มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด

พรนภัทร วิระทูล (2559) ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอเชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า

1. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอเชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด ปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยภาพรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย และด้านการทะเบียนต่างๆ และด้านอื่นๆ ตามลำดับ

2. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มีเพศและระดับการศึกษาต่างกัน ปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

วิภา รุ่งจรัส (2560) ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในเขตตำบลเหนือเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า

1) ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลเหนือเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน เรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการอำนวยความสะดวกให้ประชาชน ด้านการบริการ ด้านการพัฒนา เศรษฐกิจและการพัฒนาสังคม

2) ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และการประกอบอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบล

เหนือเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3) ประชาชนมีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในเขตตำบลเหนือเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด เรียงลำดับตามความถี่จากมากไปน้อยสามอันดับแรก ได้แก่ ควรมีการร่วมปฏิบัติงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจอย่างใกล้ชิด ควรมีการส่งเสริมอาชีพรอกนอก ฤดูแล้งทำนา และควรมีการอบรมประชาชน ให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายในชีวิตประจำวัน

อนุวัตร กองพันธ์ (2560) ศึกษาเรื่อง บทบาททางการเมืองของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี มีความคิดเห็นต่อบทบาททางการเมืองของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมาก ในด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาส่งเสริมอาชีพ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการทะเบียนต่างๆ ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน และด้านนโยบายเร่งด่วนอื่นๆ พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพ และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาททางการเมืองของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุรตยา โหมวงศ์ (2553) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง บทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอต่างอย จังหวัดสกลนคร พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่กำนัน ผู้ใหญ่ ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อศึกษาในแต่ละด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นสูงสุดคือ ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ รองลงมาด้านงานทะเบียน ด้านเกี่ยวกับความอาญา สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยของราษฎร ส่วนบทบาทที่คาดหวังของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอต่างอย จังหวัดสกลนคร พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่กำนัน ผู้ใหญ่ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อศึกษาในแต่ละด้านพบว่า ความคาดหวังมากที่สุด คือ ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ และด้านที่เกี่ยวข้องกับความอาญา ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยของราษฎร และด้านงานทะเบียน อยู่ในระดับมาก

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษากรณีอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันและบทบาทที่คาดหวัง ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 แก้ไขเพิ่มเติมและกฎหมายอื่น และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ระหว่างบทบาทที่คาดหวังกับบทบาทที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณแบบสำรวจความคิดเห็น (Survey Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทั้ง 7 ตำบล 77 หมู่บ้าน จำนวนประชากรทั้งหมด 55,410 คน (สำนักงานอำเภอแม่สะเรียง, 2562)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ประชาชนในเขตท้องที่อำเภอต่างอยู่ในปี 2562 จำนวน 381 คน ซึ่งกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี และมอร์แกน (วาโร พึ่งสวัสดิ์ 2551 : 191)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความคาดหวังในบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันและบทบาทที่คาดหวัง โดยลักษณะคำถามในส่วนที่ 2 ใช้การจัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งมีระดับการให้คะแนนกำหนดค่าของคำตอบออกเป็น 5 ระดับ ตามแนวทางของลิเคิร์ท 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

แปลผลตามเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556 : 121) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00	หมายถึง	อยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50	หมายถึง	อยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50	หมายถึง	อยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50	หมายถึง	อยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50	หมายถึง	อยู่ระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามข้อเสนอแนะ เป็นคำถามปลายเปิด

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวิจัย

การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามตามลำดับ ดังนี้

1. ศึกษาหลักการ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำผลการศึกษามาสร้างแบบสอบถาม โดยขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา
- 4 กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ
- 5 สร้างเครื่องมือในการวิจัย
- 6 เสนอร่างเครื่องมือต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ
- 7 นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความตรงทางเนื้อหา (Content Validity) หรือความสอดคล้องระหว่างข้อความที่เขียนขึ้นในแบบสอบถามกับนิยามศัพท์ที่กำหนดไว้ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) โดยมีค่า IOC ตั้งแต่ .67-1.00
- 8 นำเครื่องมือไปปรับปรุง แก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแนวทางที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ การเก็บรวบรวมปริมาณโดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

1. ขออนุญาตจากบัณฑิตวิทยาลัยถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูล
3. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบจัดหมวดหมู่ของข้อมูล โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปมีขั้นตอนการวิเคราะห์ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ต่อไป

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง โดยทำการวิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)
2. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงและบทบาทที่คาดหวัง วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย เรื่อง บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษากรณีอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันชัดเจนในการแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการแปลผล ดังนี้

f	แทน	ความถี่
\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง (Average)
N	แทน	จำนวนประชากรทั้งหมด
S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง (Standard Deviation)

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

การวิจัย เรื่อง บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษากรณีอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 วิเคราะห์

- ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันและบทบาทที่คาดหวัง
- เปรียบเทียบบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันและบทบาทที่คาดหวัง ของประชาชน

ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์รายละเอียดข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	175	46.06
หญิง	205	53.94
รวม	380	100
อายุ		
20 - 30 ปี	-	-
31 - 40 ปี	56	14.74
41 - 50 ปี	118	31.05
51 ปีขึ้นไป	206	54.21
รวม	380	100
ระดับการศึกษา		
มัธยมศึกษา (ม.3 - ม.6)	204	53.68
ปวช. - ปวส.	102	26.84
อนุปริญญา	64	16.84
ปริญญาตรี - ปริญญาโท	10	2.64
รวม	380	100

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 53.94 มีช่วงอายุระหว่าง 51 ปีขึ้นไป มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 54.21 รองลงมาคือช่วงอายุ 51 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 54.21 ช่วงอายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.05 และช่วงอายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 14.74 ปี ตามลำดับ มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (ม.3 - ม.6) มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 53.68 รองลงมาคือมีการศึกษาระดับปวช. - ปวส. คิดเป็นร้อยละ 26.84 มีการศึกษาระดับอนุปริญญา คิดเป็นร้อยละ 16.84 และมีการศึกษาระดับปริญญาตรี - ปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 2.64 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันและบทบาทที่คาดหวัง

ตารางที่ 3 ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันและบทบาทที่คาดหวังของประชาชน ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย

ด้านการปกครอง และรักษาความสงบเรียบร้อย	บทบาทที่ปฏิบัติได้จริงใน ปัจจุบัน			บทบาทที่ประชาชน คาดหวัง		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
	1. รักษาความสงบและป้องกันทุกภัยราษฎร	2.97	.77	ปานกลาง	3.52	.70
2. ควบคุมดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือระเบียบแบบแผน	3.14	.74	ปานกลาง	4.48	.61	มาก
3. เรียกลูกบ้านช่วยต่อสู้ติดตามคนร้ายหรือดับไฟหรือช่วยอย่างอื่น	2.95	.81	ปานกลาง	4.21	.62	มาก
4. จัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ถูกต้องด้วยสัญลักษณ์	3.45	.74	ปานกลาง	3.54	.63	มาก
รวม	3.12	.58	ปานกลาง	3.93	.52	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.12$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง คือ การจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ถูกต้องด้วยสัญลักษณ์ ($\bar{x} = 3.45$) ควบคุมดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือระเบียบแบบแผน ($\bar{x} = 3.14$) รักษาความสงบและป้องกันทุกภัยราษฎร ($\bar{x} = 2.97$) เรียกลูกบ้านช่วยต่อสู้ติดตามคนร้ายหรือดับไฟหรือช่วยอย่างอื่น ($\bar{x} = 2.95$) ตามลำดับ

สำหรับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ประชาชนคาดหวัง ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.93$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ แขน ($\bar{x} = 4.48$) รองลงมา ได้แก่ การเรียกลูกบ้านช่วยต่อสู้ติดตาม

คนร้ายหรือดับไฟหรือช่วยอย่างอื่น ($\bar{x} = 4.21$) จัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ถูกต้องด้วย
 สุขลักษณะ ($\bar{x} = 3.54$) รักษาความสงบและป้องกันทุกภัยราษฎร ($\bar{x} = 3.52$) ตามลำดับ

เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน และบทบาทที่
 คาดหวัง ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย พบว่า แตกต่างกัน โดย ที่ปฏิบัติได้จริงใน
 ปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.12$) และที่ประชาชนคาดหวัง พบว่า อยู่ในระดับมาก
 ($\bar{x} = 3.93$) จึงยอมรับสมมติฐาน

ตารางที่ 4 ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงใน
 ปัจจุบันและบทบาทที่คาดหวังของประชาชน ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ

ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ	บทบาทที่ปฏิบัติได้จริงใน			บทบาทที่ประชาชน		
	ปัจจุบัน			คาดหวัง		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	S.D.	ระดับ	
1. บำรุงและส่งเสริมอาชีพของราษฎรในทาง เกษตรกรรม พณิชยกรรม และอุตสาหกรรม	2.81	.79	ปานกลาง	4.46	.68	มาก
2. ตรวจสอบและรักษาผลประโยชน์ในการ อาชีพของราษฎร	2.61	.72	น้อย	3.27	.71	ปานกลาง
3. ช่วยเหลือในการตรวจและนำเก็บภาษีอากร ในเขตท้องที่ตำบล หมู่บ้าน	2.68	.65	น้อย	3.33	.72	ปานกลาง
4. ให้คำปรึกษาช่วยเหลือแก่เกษตรกรและ ผู้ยากจน	3.19	.73	ปานกลาง	3.56	.68	มาก
รวม	2.81	.54	ปานกลาง	3.65	.55	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ความเห็นของประชาชนต่อบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงใน
 ปัจจุบัน ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.81$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ
 เรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ให้คำปรึกษาช่วยเหลือแก่เกษตรกร
 และผู้ยากจน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.19$) รองลงมา บำรุงและส่งเสริมอาชีพของราษฎรในทาง
 เกษตรกรรม พณิชยกรรม และอุตสาหกรรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.81$) ช่วยเหลือในการตรวจ
 และนำเก็บภาษีอากรในเขตท้องที่ตำบล หมู่บ้าน อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.68$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อย
 ที่สุด คือ ตรวจสอบและรักษาผลประโยชน์ในการอาชีพของราษฎร อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.61$)

สำหรับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ประชาชนคาดหวัง ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ

พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.65$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ บำรุงและส่งเสริมอาชีพของราษฎรในทางเกษตรกรรม พณิชยกรรม และอุตสาหกรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.46$) รองลงมา คือให้คำปรึกษาช่วยเหลือแก่เกษตรกรและผู้ยากจน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.56$) ช่วยเหลือในการตรวจและนำเก็บภาษีอากรในเขตท้องที่ตำบล หมู่บ้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.33$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ตรวจตราและรักษาผลประโยชน์ในการอาชีพของราษฎร อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.27$)

เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน และบทบาทที่คาดหวัง ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ พบว่า แตกต่างกัน โดยพบว่า ที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.81$) และที่ประชาชนคาดหวัง พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.65$) จึงยอมรับสมมติฐาน

ตารางที่ 5 ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันและบทบาทที่คาดหวังของประชาชน ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	บทบาทที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน			บทบาทที่ประชาชนคาดหวัง		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	S.D.	ระดับ	
	1. ป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าและการกระทำผิดต่างๆ ในเขตรับผิดชอบ	2.68	.79	ปานกลาง	3.82	.64
2. ดูแลพื้นที่ป่าไม้ในความรับผิดชอบเมื่อมีการบุกรุกทำลายป่าไม้รายงานให้นายอำเภอทราบ	2.80	.73	ปานกลาง	3.60	.74	มาก
3. ป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติในเขตท้องที่	3.32	.75	ปานกลาง	3.56	.70	มาก
4. ช่วยเหลือในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อม ป้องกันและปราบปรามการกระทำผิด	2.48	.75	น้อย	3.66	.75	มาก
รวม	2.82	.52	ปานกลาง	3.66	.78	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันโดยเฉลี่ยและรายข้อ อยู่ในระดับ

ปานกลาง ($\bar{x} = 2.82$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติในเขตท้องที่ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.32$) รองลงมา คือ ดูแลพื้นที่ป่าไม้ในความรับผิดชอบเมื่อมีการบุกรุกทำลายป่าไม้รายงานให้นายอำเภอทราบ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.80$) ป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าและการกระทำผิดต่างๆ ในเขตรับผิดชอบ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.68$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ช่วยเหลือในการช่วยเหลือในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมป้องกันและปราบปราม อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.48$)

สำหรับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ประชาชนคาดหวัง ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.66$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าและการกระทำผิดต่างๆ ในเขตรับผิดชอบ ($\bar{x} = 3.82$) รองลงมา คือ ช่วยเหลือในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อม ป้องกันและปราบปรามการกระทำผิด ($\bar{x} = 3.66$) ดูแลพื้นที่ป่าไม้ในความรับผิดชอบเมื่อมีการบุกรุกทำลายป่าไม้รายงานให้นายอำเภอทราบ ($\bar{x} = 3.60$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติในเขตท้องที่ ($\bar{x} = 3.56$)

เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนต่อ บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน และบทบาทที่คาดหวัง ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า แตกต่างกัน โดย ที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.82$) และที่ประชาชนคาดหวัง พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.66$) จึงยอมรับสมมติฐาน

ตารางที่ 6 ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันและบทบาทที่ประชาชนคาดหวัง ด้านการทะเบียน

ด้านการทะเบียน	บทบาทที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน			บทบาทที่ประชาชนคาดหวัง		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	S.D.	ระดับ	
1. เป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้งการเกิดการตายและการย้ายที่อยู่	3.31	.76	ปานกลาง	4.25	.59	มาก
2. เป็นพนักงานตรวจรับบัตรประจำตัวประชาชน	3.42	.78	ปานกลาง	3.73	.67	มาก
3. สืบรวจจัดทำบัญชีสัตว์ที่ยังไม่ได้ทำตัวรูปพรรณกรณีหาย/ตาย	2.80	.80	ปานกลาง	3.51	.73	มาก
4. เป็นผู้รับรองผู้ขออนุญาตมีและใช้อาวุธปืนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขต ตำบล หมู่บ้าน	2.88	.76	ปานกลาง	3.53	.75	มาก
รวม	3.10	.58	ปานกลาง	3.75	.52	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้านการทะเบียน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.10$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ เป็นพนักงานตรวจรับบัตรประจำตัวประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.42$) รองลงมา เป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้งการเกิดการตายและการย้ายที่อยู่ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.31$) เป็นผู้รับรองผู้ขออนุญาตมีและใช้อาวุธปืนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขต ตำบล หมู่บ้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.88$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ สืบรวจจัดทำบัญชีสัตว์ที่ยังไม่ได้ทำตัวรูปพรรณกรณีหาย/ตาย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.80$)

สำหรับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ประชาชนคาดหวัง ด้านการทะเบียน พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.75$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ เป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้งการเกิดการตายและการย้ายที่อยู่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.25$) รองลงมา คือ เป็นพนักงานตรวจรับบัตรประจำตัวประชาชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.73$) เป็นผู้รับรองผู้ขออนุญาตมีและใช้อาวุธปืนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขต ตำบล หมู่บ้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.53$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ สืบรวจจัดทำบัญชีสัตว์ที่ยังไม่ได้ทำตัวรูปพรรณกรณีหาย/ตาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.51$)

เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนต่อ บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน และบทบาทที่คาดหวัง ด้านการทะเบียน พบว่า แตกต่างกัน โดยที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.10$) และที่ประชาชนคาดหวัง พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.75$) จึงยอมรับสมมติฐาน

ตารางที่ 7 ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันและบทบาทที่ประชาชนคาดหวัง ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน

ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน	บทบาทที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน			บทบาทที่ประชาชนคาดหวัง		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	S.D.	ระดับ	
1. แจ้งเตือนภัยและให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันสาธารณภัย	3.35	.77	ปานกลาง	4.22	.65	มาก
2. รวบรวมกลุ่มประชาชนอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน	2.82	.74	ปานกลาง	3.64	.70	มาก
3. สำรวจความเสียหายจากภัยธรรมชาติตามหลักเกณฑ์และวิธีการของกระทรวงมหาดไทย	2.90	.79	ปานกลาง	3.53	.64	มาก
4. เป็นเจ้าพนักงานดับเพลิงในเขตท้องที่	2.55	.70	ปานกลาง	3.51	.73	มาก
รวม	2.90	.61	ปานกลาง	3.72	.56	มาก

จากตารางที่ 7 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.90$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.35$) รองลงมา อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.90$) อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.82$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.55$)

สำหรับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ประชาชนคาดหวัง ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.72$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ แจ้งเตือนภัยและให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันสาธารณภัย อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.22$) รองลงมา คือ รวบรวมกลุ่มประชาชนอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.64$) สำรวจความเสียหายจากภัยธรรมชาติตามหลักเกณฑ์และวิธีการของกระทรวงมหาดไทยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.53$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เป็นเจ้าพนักงาน

ดับเพลิงในเขตห้องที่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.51$)

เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนต่อ บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน และบทบาทที่คาดหวัง ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พบว่า แตกต่างกัน โดยที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.90$) และที่ประชาชนคาดหวัง พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.72$) จึงยอมรับสมมติฐาน

ตารางที่ 8 ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันและบทบาทที่ประชาชนคาดหวัง ด้านนโยบายเร่งด่วนอื่นๆ

ด้านนโยบายเร่งด่วนอื่นๆ	บทบาทที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน			บทบาทที่ประชาชนคาดหวัง		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	S.D.	ระดับ	
	1. แนะนำช่วยเหลือประชาชนในการจดทะเบียนคนจน	4.09	.78	มาก	4.50	.63
2. ป้องกันและให้ความรู้แก่ประชาชนเรื่อง โรคเอดส์ วัณโรค ไข้หวัดใหญ่	2.84	.78	ปานกลาง	3.54	.69	มาก
3. ดำเนินการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภายในพื้นที่รับผิดชอบ	2.57	.81	ปานกลาง	3.72	.54	มาก
4. การป้องกันและเฝ้าระวังไข้หวัดนก	2.53	.79	ปานกลาง	3.53	.68	มาก
รวม	3.00	.66	ปานกลาง	3.82	.51	มาก

จากตารางที่ 8 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้านนโยบายเร่งด่วนอื่นๆ ที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.00$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ แนะนำช่วยเหลือประชาชนในการจดทะเบียนคนจนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 4.09$) รองลงมา ป้องกันและให้ความรู้แก่ประชาชนเรื่องโรคเอดส์ วัณโรค ไข้หวัดใหญ่ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.84$) ดำเนินการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภายในพื้นที่รับผิดชอบ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.57$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การป้องกันและเฝ้าระวังไข้หวัดนก อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.53$)

สำหรับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ประชาชนคาดหวัง ด้านนโยบายเร่งด่วนอื่นๆ พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.82$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ แนะนำช่วยเหลือประชาชนในการจดทะเบียนคนจน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.50$) รองลงมา

คือดำเนินการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภายในพื้นที่รับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.72$) ป้องกันและให้ความรู้แก่ประชาชนเรื่อง โรคเอดส์ วัณโรค ไข้หวัดใหญ่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.54$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือการป้องกันและเฝ้าระวังไข้หวัดนก อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.53$)

เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนต่อ บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน และบทบาทที่คาดหวัง ด้านนโยบายเร่งด่วนอื่นๆ พบว่า แตกต่างกัน โดย ที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.00$) และที่ประชาชนคาดหวัง พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.82$) จึงยอมรับสมมติฐาน

ตารางที่ 9 ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันและบทบาทที่ประชาชนคาดหวัง

บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	บทบาทที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน			บทบาทที่ประชาชนคาดหวัง		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย	3.12	.58	ปานกลาง	3.93	.52	มาก
2. ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ	2.81	.54	ปานกลาง	3.65	.55	มาก
3. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	2.82	.52	ปานกลาง	3.66	.78	มาก
4. ด้านการทะเบียนต่างๆ	3.10	.58	ปานกลาง	3.75	.52	มาก
5. ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน	2.90	.61	ปานกลาง	3.72	.56	มาก
6. ด้านนโยบายเร่งด่วนอื่นๆ	3.00	.66	ปานกลาง	3.82	.51	มาก
รวม	2.75	.57	ปานกลาง	3.75	.57	มาก

จากตารางที่ 9 พบว่า บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.75$) คือ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ($\bar{x} = 3.12$) ด้านการทะเบียนต่างๆ ($\bar{x} = 3.10$) ด้านนโยบายเร่งด่วนอื่นๆ ($\bar{x} = 3.00$) ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ($\bar{x} = 2.90$) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ($\bar{x} = 2.82$) และด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ($\bar{x} = 2.81$) ตามลำดับ

บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงที่คาดหวัง อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.75$) คือ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ($\bar{x} = 3.75$) ด้านนโยบายเร่งด่วนอื่นๆ ($\bar{x} = 3.82$) ด้านการทะเบียนต่างๆ ($\bar{x} = 3.75$) ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ($\bar{x} = 3.72$) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ($\bar{x} = 3.66$) และด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ($\bar{x} = 3.65$) ตามลำดับ

เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันและบทบาทที่ประชาชนคาดหวัง แตกต่างกัน โดยพบว่า บทบาทที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.75$) และบทบาทที่ประชาชนคาดหวัง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.75$) จึงยอมรับสมมติฐาน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษากรณีอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันและบทบาทที่คาดหวัง ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 แก้ไขเพิ่มเติมและกฎหมายอื่น และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ระหว่างบทบาทที่คาดหวังกับ บทบาทที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทั้ง 7 ตำบล 77 หมู่บ้าน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 380 คน เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล คือ ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.1 สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 53.94 มีช่วงอายุระหว่าง 51 ปีขึ้นไป มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 70.13 รองลงมา มีช่วงอายุ 51 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 54.21 ช่วงอายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.05 และช่วงอายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 14.74 ปี ตามลำดับ มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (ม.3 - ม.6) มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 53.68 รองลงมา มีการศึกษาระดับ ปวช. - ปวส. คิดเป็นร้อยละ 26.84 มีการศึกษาระดับอนุปริญญา คิดเป็นร้อยละ 16.84 และมีการศึกษาระดับปริญญาตรี - ปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 2.64 ตามลำดับ

2. ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน ดังนี้

ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ความเห็นของประชาชนต่อบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.12$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง คือ การจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ถูกต้องด้วยสัญลักษณ์ ($\bar{x} = 3.45$) ควบคุมดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือระเบียบแบบแผน ($\bar{x} = 3.14$) รักษาความสงบและป้องกันทุกข์ภัยราษฎร ($\bar{x} = 2.97$) เรียกลูกบ้านช่วยต่อสู้ติดตามคนร้ายหรือดับไฟหรือช่วยอย่างอื่น ($\bar{x} = 2.95$) ตามลำดับ

ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ความเห็นของประชาชนต่อบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.81$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ให้คำปรึกษาช่วยเหลือแก่เกษตรกรและผู้ยากจน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.19$) รองลงมา บำรุงและส่งเสริมอาชีพของราษฎรในทางเกษตรกรรม พณิชยกรรม และอุตสาหกรรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.81$) ช่วยเหลือในการตรวจและนำเก็บภาษีอากรในเขตท้องที่ตำบล หมู่บ้าน อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.68$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ตรวจตราและรักษาผลประโยชน์ในการอาชีพของราษฎร อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.61$)

ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันโดยเฉลี่ยและรายข้อ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.82$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติในเขตท้องที่ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.32$) รองลงมา ดูแลพื้นที่ป่าไม้ในความรับผิดชอบเมื่อมีการบุกรุกทำลายป่าไม้รายงานให้นายอำเภอทราบ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.80$) ป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าและการกระทำผิดต่างๆ ในเขตรับผิดชอบ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.68$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ช่วยเหลือในการช่วยเหลือในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมป้องกันและปราบ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.48$)

ด้านการทะเบียน ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้จริงในปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.10$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ เป็นพนักงานตรวจรับบัตรประจำตัวประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.42$) รองลงมา เป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้งการเกิดการตายและการย้ายที่อยู่ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.31$) เป็นผู้รับรองผู้ขออนุญาตมีและใช้อาวุธปืนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขต ตำบล หมู่บ้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.88$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือสำรวจจัดทำบัญชีสัตว์ที่ยังไม่ได้ทำตัวรูปพรรณกรณีหาย/ตาย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.80$)

ด้านนโยบายเร่งด่วนอื่นๆ ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.00$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ แนะนำช่วยเหลือประชาชนในการจดทะเบียนคนจนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 4.09$) รองลงมา ป้องกันและให้ความรู้แก่ประชาชนเรื่อง โรคเอดส์ วัณโรค ไข้หวัดใหญ่ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.84$) ดำเนินการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภายในพื้นที่รับผิดชอบ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.57$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือการป้องกันและ

เผ่าละว้าใช้หัวตนก อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.53$)

บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.75$) คือ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ($\bar{x} = 3.12$) ด้านการทะเบียนต่างๆ ($\bar{x} = 3.10$) ด้านนโยบายเร่งด่วนอื่นๆ ($\bar{x} = 3.00$) ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ($\bar{x} = 2.90$) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ($\bar{x} = 2.82$) และด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ($\bar{x} = 2.81$) ตามลำดับ

3. ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่คาดหวังของประชาชน ดังนี้

ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ประชาชนคาดหวัง ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.93$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ แผน ($\bar{x} = 4.48$) รองลงมาได้แก่ การเรียกลูกบ้านช่วยต่อสู้ติดตามคนร้ายหรือดับไฟหรือช่วยอย่างอื่น ($\bar{x} = 4.21$) จัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ถูกต้องด้วยสัญลักษณ์ ($\bar{x} = 3.54$) รักษาความสงบและป้องกันทุกภัยราษฎร์ ($\bar{x} = 3.52$) ตามลำดับ

ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ประชาชนคาดหวัง ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.65$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ บำรุงและส่งเสริมอาชีพของราษฎรในทางเกษตรกรรม พณิชยกรรม และอุตสาหกรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.46$) รองลงมา คือ ให้คำปรึกษาช่วยเหลือแก่เกษตรกรและผู้ยากจน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.56$) ช่วยเหลือในการตรวจและนำเก็บภาษีอากรในเขตท้องที่ตำบล หมู่บ้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.33$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ตรวจตราและรักษาผลประโยชน์ในการอาชีพของราษฎร อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.27$)

ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ประชาชนคาดหวัง ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.66$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าและการกระทำผิดต่างๆ ในเขตรับผิดชอบ ($\bar{x} = 3.82$) รองลงมา คือ ช่วยเหลือในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมป้องกันและปราบปรามการกระทำผิด ($\bar{x} = 3.66$) ดูแลพื้นที่ป่าไม้ในความรับผิดชอบเมื่อมีการบุกรุกทำลายป่าไม้รายงานให้นายอำเภอทราบ ($\bar{x} = 3.60$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติในเขตท้องที่ ($\bar{x} = 3.56$)

ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ประชาชนคาดหวัง ด้านการทะเบียน พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.75$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือเป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้งการเกิดการตายและการย้ายที่อยู่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.25$) รองลงมา คือเป็นพนักงานตรวจรับบัตรประจำตัวประชาชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.73$) เป็นผู้รับรองผู้ขออนุญาตมีและใช้อาวุธปืนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขต ตำบล หมู่บ้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.53$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือสำรวจจัดทำบัญชีสัตว์ที่ยังไม่ได้ทำตัวรูปพรรณกรณีหาย/ตาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.51$)

ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ประชาชนคาดหวัง ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.72$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ แจ้งเตือนภัยและให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันสาธารณภัย อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.22$) รองลงมา คือ รวบรวมกลุ่มประชาชนอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.64$) สำรวจความเสียหายจากภัยธรรมชาติตามหลักเกณฑ์และวิธีการของกระทรวงมหาดไทยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.53$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือเป็นเจ้าพนักงานดับเพลิงในเขตท้องที่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.51$)

ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ประชาชนคาดหวัง ด้านนโยบายเร่งด่วนอื่นๆ พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.82$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ แนะนำช่วยเหลือประชาชนในการจดทะเบียนคนจน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.50$) รองลงมา คือดำเนินการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภายในพื้นที่รับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.72$) ป้องกันและให้ความรู้แก่ประชาชนเรื่อง โรคเอดส์ วัณโรค ไข้หวัดใหญ่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.54$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือการป้องกันและเฝ้าระวังไข้หวัดนก อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.53$)

บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่คาดหวัง อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.75$) คือ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ($\bar{x} = 3.75$) ด้านนโยบายเร่งด่วนอื่นๆ ($\bar{x} = 3.82$) ด้านการทะเบียนต่างๆ ($\bar{x} = 3.75$) ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ($\bar{x} = 3.72$) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ($\bar{x} = 3.66$) และด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ($\bar{x} = 3.65$) ตามลำดับ

4. เปรียบเทียบ ความคิดเห็นของประชาชนต่อ บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน และบทบาทที่คาดหวัง ดังนี้

เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนต่อ บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน และบทบาทที่คาดหวัง ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย พบว่า แตกต่างกันโดยที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.12$) และที่ประชาชนคาดหวัง พบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.93$) จึงยอมรับสมมติฐาน

เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนต่อ บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน และบทบาทที่คาดหวัง ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ พบว่า แตกต่างกัน โดยพบว่า ที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.81$) และที่ประชาชนคาดหวัง พบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.65$) จึงยอมรับสมมติฐาน

เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนต่อ บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน และบทบาทที่คาดหวัง ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า แตกต่างกัน โดยที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.82$) และที่ประชาชนคาดหวัง พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.66$) จึงยอมรับสมมติฐาน

เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนต่อ บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน และบทบาทที่คาดหวัง ด้านการทะเบียน พบว่า แตกต่างกัน โดยที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.10$) และที่ประชาชนคาดหวัง พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.75$) จึงยอมรับสมมติฐาน

เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนต่อ บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน และบทบาทที่คาดหวัง ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พบว่า แตกต่างกัน โดยที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.90$) และที่ประชาชนคาดหวัง พบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.72$) จึงยอมรับสมมติฐาน

เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนต่อ บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันและบทบาทที่คาดหวัง ด้านนโยบายเร่งด่วนอื่นๆ พบว่า แตกต่างกัน โดยที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.00$) และที่ประชาชนคาดหวัง พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.82$) จึงยอมรับสมมติฐาน

เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อ บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันและบทบาทที่ประชาชนคาดหวัง ในภาพรวม แตกต่างกัน โดยพบว่าบทบาทที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.75$) และบทบาทที่ประชาชนคาดหวัง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.75$) จึงยอมรับสมมติฐาน

5.2 อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่อง บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษากรณีอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง และบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ประชาชนคาดหวัง พบว่าอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะประชาชนเห็นว่าการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านยังไม่สนองต่อความต้องการของประชาชน ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการทะเบียนต่างๆ ด้านนโยบายเร่งด่วนอื่นๆ ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของฉนวน พ่วงพลับ(2548) พบว่า บทบาทด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันโดยเฉลี่ย และรายด้านอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด ส่วนบทบาทที่ประชาชนคาดหวังโดยเฉลี่ย และรายด้าน อยู่ในระดับมากทั้งหมด ยกเว้นการจัดการตามหมายสั่งให้ค้นหรือให้ยึดของเจ้าพนักงาน อยู่ในระดับปานกลาง บทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันโดยเฉลี่ย และรายข้อส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับบทบาทที่ประชาชนคาดหวัง โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก บทบาทด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันโดยเฉลี่ย และรายข้อส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับบทบาทที่ประชาชนคาดหวัง โดยเฉลี่ยและรายข้อคำถาม อยู่ในระดับมากทั้งหมด ด้านการทะเบียนต่างๆ ที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน โดยเฉลี่ยและรายข้อ อยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด สำหรับบทบาทที่ประชาชนคาดหวัง โดยเฉลี่ยและรายข้ออยู่ในระดับมาก ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันโดยเฉลี่ยและรายข้ออยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด สำหรับบทบาทที่ประชาชนคาดหวัง โดยเฉลี่ยและรายข้ออยู่ในระดับมากทั้งหมด และด้านนโยบายเร่งด่วนอื่นๆ ที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันโดยเฉลี่ยและรายข้ออยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด สำหรับบทบาทที่ประชาชนคาดหวัง โดยเฉลี่ยและรายข้อ อยู่ในระดับมากทั้งหมด และพบว่า การดำเนินการป้องกันปราบปรามยาเสพติด มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของอนุวัตร กองพันธ์ พบว่า ประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี มีความคิดเห็นต่อบทบาททางการเมืองของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาส่งเสริมอาชีพ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการทะเบียนต่างๆ ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน และด้านนโยบายเร่งด่วนอื่นๆ อยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับสุรตยา โสม วงศ์ (2553) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง บทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอต่างๆ จังหวัดสกลนคร พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่กำนัน ผู้ใหญ่ ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อศึกษาในแต่ละด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยของระดับ

ความคิดเห็นสูงสุดคือ ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ รองลงมาด้านงานทะเบียน ด้านเกี่ยวกับความอาญา สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยของราษฎร ส่วนบทบาทที่คาดหวังของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอต่างอย จังหวัดสกลนคร พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่กำนัน ผู้ใหญ่ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อศึกษาในแต่ละด้านพบว่า ความคาดหวังมากที่สุด คือ ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ และด้านที่เกี่ยวข้องกับความอาญา ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยของราษฎร และด้านงานทะเบียน อยู่ในระดับมาก

จากผลการวิจัยความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง และบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ประชาชนคาดหวัง พบว่าอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต้องมีภาวะผู้นำและพัฒนาศักยภาพของตนเองในการปฏิบัติงานให้มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของบงกชมาศ เอกเอี่ยม (2557) พบว่า ผลจากการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้ในปัจจุบันบทบาทและการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านถูกลดความสำคัญลง เนื่องจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นได้เข้ามามีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาท้องถิ่น พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในตำบลซึ่งเคยเป็นภารกิจสำคัญของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อย่างไรก็ตามกำนัน ผู้ใหญ่บ้านยังมีบทบาทและปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในด้านการส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานท้องถิ่น การประสานนโยบายของหน่วยงานท้องถิ่นกับความต้องการของราษฎร การติดตาม สอดส่อง ดูแล และประสาน การปฏิบัติงานหน่วยงานท้องถิ่นให้เป็นไปตามกฎหมายและเจตนารมณ์ของราษฎรในท้องถิ่นและท้องถิ่น การศึกษาถึงบทบาทความเป็นจริงและความคาดหวังอันประกอบด้วยบทบาท 6 ด้าน คือ ด้านการปกครองและรักษาความ สงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ด้านการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านความยุติธรรม ด้านการบริการ ด้านภาวะผู้นำและคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยของบทบาทที่เป็นจริงในทัศนะของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจากการมองตนเองนั้นจะสูงกว่าค่าเฉลี่ยบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในมุมมองของชาวบ้าน และค่าเฉลี่ยความคาดหวังต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านเองสูงกว่าค่าเฉลี่ยความคาดหวังชาวบ้านที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่แสดงให้เห็นว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านเองนั้นมองบทบาทการทำงานของตนเองในแง่ดีมากกว่าชาวบ้าน ทั้งด้านบทบาทการทำงานจริง และความคาดหวังที่มีต่อบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบบทบาทในทุกด้านแล้วแล้ว ทั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านต่างเห็นว่าภาวะความเป็นผู้นำและคุณสมบัติของผู้นำเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดสำหรับการเป็นผู้นำชุมชน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของประจักษ์ ผิวงาม (2554) ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่ อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทั้ง

ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมคติ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล อยู่ในระดับปานกลาง

5.3 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้

การวิจัย เรื่อง บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษากรณีอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยขอเสนอข้อคิดเห็นและมีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

1. รัฐควรออกกฎหมายปรับปรุงบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านใหม่ และมีนโยบายในการพัฒนากำนัน ผู้ใหญ่บ้านทั้งที่ได้รับการเลือกตั้งใหม่ และที่ปฏิบัติอยู่เดิม
2. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะต้องปฏิบัติหน้าที่ ตามบทบาทที่กฎหมายกำหนดให้มากยิ่งขึ้น ควรศึกษาหาความรู้เรื่องกฎหมายและมีความรู้โดยเฉพาะกฎหมายแพ่ง และกฎหมายอาญา
3. กำนันผู้ใหญ่บ้าน จะต้องทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือ เกษตรกรและผู้ยากจนในโอกาส

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในระดับที่กว้างมากขึ้น และใช้กลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายหลากหลายทางสถานะในสังคม

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก :
แบบสอบถามในการวิจัย

แบบสอบถามในการวิจัย

เรื่อง บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษากรณีอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาวิจัย บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษากรณีอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน และใช้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิกเท่านั้น ผู้ศึกษาจะเก็บข้อมูลของท่านไว้เป็นความลับ และไม่เผยแพร่ข้อมูลเป็นส่วนบุคคล จึงไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อท่านทั้งสิ้น ดังนั้นขอความกรุณาตอบข้อมูลหรือความคิดเห็นตามความเป็นจริงให้ครบทุกข้อ

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกองทุนหมู่บ้านในเขตตำบลแม่ลาน้อย อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกองทุนหมู่บ้านในเขตตำบลแม่ลาน้อย อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดตอบคำถามลงในช่องว่างหรือทำเครื่องหมาย ลงในช่อง หน้าข้อความที่เป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1. เพศ

- ชาย
 หญิง

2. อายุ

- 20-30 ปี 31-40 ปี
 41-50 ปี 51 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

- มัธยมศึกษา (ม.3 - ม.6) ปวช. - ปวส.
 อนุปริญญา ปริญญาตรี - ปริญญาโท

4. อาชีพ

- กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
 เจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)

10 ดูแลพื้นที่ป่าไม้ในความรับผิดชอบเมื่อมีการบุกรุกทำลายป่าไม้รายงานให้นายอำเภอทราบ										
11 ป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติในเขตท้องที่										
12 ช่วยเหลือในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมป้องกันและปราบปรามการกระทำผิด										
ด้านการทะเบียน										
13 เป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้งการเกิดการตายและการย้ายที่อยู่										
14 เป็นพนักงานตรวจรับบัตรประจำตัวประชาชน										
15 ดำเนินการตรวจทำบัญชีสัตว์ที่ยังไม่ได้ทำตัวรูปพรรณสัณฐานหาย/ตาย										
16 เป็นผู้รับรองผู้ขออนุญาตมีและใช้อาวุธปืนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขต ตำบล หมู่บ้าน										
ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน										
17 แจ้งเตือนภัยและให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันสาธารณภัย										
18 รวบรวมกลุ่มประชาชนอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน										
19 สำรวจความเสียหายจากภัยธรรมชาติตามหลักเกณฑ์และวิธีการของกระทรวงมหาดไทย										
20 เป็นเจ้าพนักงานดับเพลิงในเขตท้องที่										
ด้านนโยบายเร่งด่วนอื่นๆ										
21 แนะนำช่วยเหลือประชาชนในการจดทะเบียนคนจน										
22 ป้องกันและให้ความรู้แก่ประชาชนเรื่อง โรคเอดส์ วัณโรค ไข้หวัดใหญ่										
23 ดำเนินการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภายในพื้นที่รับผิดชอบ										
24 การป้องกันและเฝ้าระวังไข้หวัดนก										

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือในการวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือในการวิจัย

1. ดร.นพพล บัญพงษ์
 ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
 รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 ประถมศึกษาอ่างทอง
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง
2. ดร.นายขำ แสงจันทร์
 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สาขาการวิจัยและพัฒนาทาง
 การศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
 ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเขาชะโงก
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์
 เขต 1
3. ดร.ประลอง ครุทน้อย
 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการประเมินการศึกษา
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
 ผู้อำนวยการฝ่ายประจำสำนักงานคณะกรรมการการ
 เลือkest้งประจำจังหวัดสมุทรปราการ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นามสกุล	นายทรัพย์ ศรีสอาด
ที่อยู่ปัจจุบัน	139 หมู่ที่ 4 ตำบลแม่สะเรียง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58110
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2529	มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียน บึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ
พ.ศ. 2551	ปริญญาตรีมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช รัฐศาสตรบัณฑิต
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	เจ้าพนักงานราชทัณฑ์ชำนาญงาน
จำนวนปีประสบการณ์การทำงาน	8 ปี
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2541	ปฏิบัติหน้าที่เรือนจำอำเภอแม่สะเรียง
พ.ศ.2549	ปฏิบัติหน้าที่เรือนจำจังหวัดบึงกาฬ
พ.ศ.2558	ปฏิบัติหน้าที่เรือนจำอำเภอแม่สอด
พ.ศ.2559 – ปัจจุบัน	ปฏิบัติหน้าที่เรือนจำอำเภอแม่สะเรียง